

Slovenske večernice

za

poduk in kratek čas.

Izdala

družba sv. Mohora.

Četrti zvezek.

Z dovoljenjem visokočast. Kerškega knezoškofijstva.

V CELOVCU 1861.

Natisnil Janez Leon.

26085, II, f

10709SK 76671116

Knjižnica in muzej

II f 26085 f

9 12 / 1955

f. Trausig

23. 11. 1954

Knjižnica in muzej

Knjižnica in muzej

1.

Cipsarjeva družina

ali

cesar Maksimilian na Martinjpeči.

(Konec.)

8. Cerkvica.

Na potu v Zirljani je stala ob času naše pripovedke cerkvica, priprosta in brez vsega lišpa, kamor so pa ljudje iz doline radi zahajali. Vsakemu se je zdelo, da ne more nikjer drugej tako pobožno moliti in častiti nebeskega Očeta. Nad cerkvijo se je vzdigoval nizek zvonik, s svetlim kositarjem krit, v katerem je majhen zvon z jasnim glasom vabil pobožne k molitvi. Cerkvica je bila znotraj bela, le malo podobie je viselo po steni; oltar in kor sta bila posebno skerbno napravljena.

Bilo je blizo božiča, tistega presvetega časa, o katerem se nam je rodil Zveličar svetá v mirnem pastirskem hlevu, kjer so mu bile jasli za zibelko in kjer so priprosti pastirci prvi molili božjega Sina. Snega je ležalo na debelo po gorah in dolinah, ki so se lesketale od žarkov večernega solnca, kakor bi bile posute s samimi demanti. Tiba tihota je bila po prostorni Zirljanski dolini razlita, solnce je jelo zahajati in gorski verhovi so žareli v erdeči svitlobi.

Žarna luč zapadajočega solnca je sijala tudi skozi okna v cerkvico in osvetljala lice ženski, ki je klečé pred oltarjem molila. Bila je ta ženska Liza, pobožna verna deklica, ki je hodila vsak večer v kapelico moliti za očeta, brata in zaročnika. Nikoli pa ni tako iskreno molila kakor danes. Oči so jej plavale v solzah in ročice je sklepala proti podobi britke martre božje, ki je z oltarja na njo gledala.

„O češčena mati našega Zveličarja“ tako je molila, „ozri se milostivo na moje bolečine. Tebi je bil meč serce presunil, ko so ti božjega Sina na križ pribijali, pa veš, kakšne bolečine mene prehajajo. Oh reši mi ljubega očeta iz tamne ječe, pelji jih spet k nam, mati polna milosti! Prišel je spet sveti božični čas, čas spomina, ko si ti Zveličarja svetá v Betlehemu rodila, daj da obhajam ta veseli god skupaj z očetom, poverni nam ljubega dragega očeta; obljubim ti —“.

„Ne obečaj nič, deklica“, preseče besedo dekletu sirov glas.

Liza se prestrašena ozre in zagleda starega Vidca sloneti med cerkvenimi durmi in merzla groza jo spreletí po vsem životu.

Hudobnež, ne mara za sveto mesto, je stal pokrit z zelenim klobukom, potisnjenim nizko na čelo, in je tako gledal v cerkvico.

„Kaj pa ti tukaj iščeš, Videc, in me motiš v molitvi?“ popraša Liza trepetaje.

„He, kaj iščem“, reče posmehljivo starec, „pot me je peljal ravno tukaj memo, pa se ozrem na pol očesa noter, pa sem prav vesel, da te slišim tukaj za očeta moliti. Se vé, kdor ima tako hčer, temu ni zameriti umora. Dalo bi bilo lepo doto Vilibaldovo zlato in drago orožje, ali po nesreči so prišli njegovi lovci prezgodaj in namesto dote bo treba černe žalne obleke, jeli deklica?“

„Videc“, reče Liza, „ne delaj se norca iz nesreče! Vem, ti sovražiš mojega očeta, ti si hud na njih že od davna, in ne objedaj jih s tem, kar so jim po nedolžnem nakopali.“

„Po nedolžnem“, se nasmehne starec, „res, človek bi mislil, izmišljeno je, da je Cipsar ubojnik. Kdor ga je pred poznal, kako je hodil s kozjo brado in peresi za klobukom, možko kakor bi bil on drugačen kakor smo mi prosti ljudje, zdaj se vé, ne bi verjel, da sedi v Inšpruku s takim obrazom kakor ga ima, kdor je na smert obsojen in da bo skoraj moral dati veselo življenje za svoje hudodelstvo“.

„Molči“, reče Liza, ki jo je tako zasramovanje razserdilo, „ne reci mi nobene take besede več, kajti nimaš ga serca v persih, terji si kakor gorske skale in merzel kakor snežniški led. Do nikogar v celi dolini nimam sumnje, da bi bil storil hudodelstvo, ki so zavolj njega mojega očeta zaperli, ali to rečem, ako bi bil kdo na svetu, o katerem bi se misliti moglo, da je zmožen ubiti človeka, rekla bi, da si ti“.

Rekel bi, sveta jeza je popadla nježno deklico; zažarela je v lica in zasvetile so se jej oči in tako je stala proti očetovemu sovražniku, ki jo je s početka ves miren poslušal, ali ko so ga te zadnje besede doletele, namergodi se mu gerdo lice, on seže po kratki lovski nož in razdivjan zavpije s hripavim glasom:

„Kačja zalega! ti se prederzneš in dolžiš mene hudodelstva, ki ga je tvoj hudobni oče storil. Tebe je nesrečna ura semkaj pripeljala, meni ne uideš več. Poklekni, dovolim ti še, da se Bogu pomoliš, potem pa moraš umreti ti in vsi tvoji“.

„Ne bojim se smerti, Videc“, reče Liza, „ne bojim se stopiti pred božjega sodnika, ali zakaj me boš pa moril, mene ubogo žensko brez varha in brambe?“

„Ali nisi sama zbudila v meni hudobnega duha“, reče Videc, „ali me nisi ranila v globočino serca? Kaj me še ovira, da ti porinem nož v serce; sem k meni!“ —

In z močno roko pograbi hudobnež deklico, verže jo na tla in vzdigne kvišku roko z nožem.

Kar ga prime nekdo za roko. Videc zadergeče strahú in si skor ne upa ozreti se. Ali ves onemore, ko mu en sam pogled pokaže, kdo ga je zaderžal od moritve.

„Bog mi bodi milostiv“, zastoče, „mertvi ustajajo iz grobov“.

In zares, kakor merlič je stal pred njim mlad človek, bled ko smert z razkuštranimi lasmi. Siromaška stergana obleka je zakrivala komaj goloto nesrečniku, ki je nosil desno roko v cunje obezано in obešeno v naramnici. Velike grenkosti so se mu brale na zmerdanem obrazu, trupla je bil prihuljenega in plašnega groznega pogleda.

„Jeli, mislil si, starec, da sem jaz mertev“, je začel govoriti s takim glasom, kakor bi iz groba donel, „ali si res mislil, da sem se zdrobil v globokem breznu? O ne, čaj, naj ti povem, starček, povest, v kateri je germovje bolj milostivo kakor ljudje, ker me je vlovilo, da se nisem zvernil v brezen, kamor si me bil pahnil, zato da živí tak človek, ki bo vedel povedati, kaj se je godilo tisto noč z Vilibaldom“.

„Naj ti odgnjije jezik, nesrečni človek!“ zakriči Videc, „zdaj še le mora dekle zares umreti, če nočeva, da naju obéh ne izdá“.

„Nak, ne bode umerla ona, ampak midva“, reče Šinčetov Tone, nekdanji drug Vidcov, „zaklel sem se, nikogar več ne umoriti, če ne, bi ti že davno ležal bled na tleh. Ali tej golobici bom pomagal, da uide

orlu iz kremljev, potem pa pojdem v Inšpruk, da rešim Cipsarja, ko bo ravno v naj večji sili“.

Videc še ni obupal. Prikloni se, da segne po nož na tleh, ali Tone to opazi, spodbije mu noge in zvali ga na kamne tla, da ga zavednost mine, pa hitro zgrabi Lizo za roko, potegne jo iz cerkve in cerkev zaklene, da ne bi mogel starec za njima.

„Spremil te bom, Liza, do vaše hiše“, reče Tone na potu. „Dovoli to zaveržencu, s tem me boš osrečila za nekaj trenutkov. Lej, ko tebe vidim, zamislim se nazaj v pretekle čase, ko smo si bili midva in tvoj brat dobri prijatli, ko sem bil čist in brez krivice. Ali zdaj je to vse minulo; z meno je pri kraji. Oh, ko bi mogel še enkrat nazaj poklicati tisti zlati čas, ko sem bil pobožen in vesel, kakor ti in vaši. Toda ti, Liza, vse sama dobro veš, kako je vse to prišlo, kako sem jaz zabredel v brezen pogube, iz kterega priti mi ni več mogoče. Vi vsi, s kterimi sem vkupaj rasel, vi ste me pregnali in odvergli, vam je bilo znano, kajti oni hudobnež, ki ti je hotel življenje vzeti, me je vsega premenil, da so se čisti od mene obernili“.

„Umiri se, Tone“, reče milo deklica, „Bog je milostiv, pa lahko tudi tebi odpusti. Ti si še mlad, še lahko moliš in se skesaš in spokoriš“.

„Da, prav imaš, pobožno dekle“, reče z nekakim divjim navdušenjem mladeneč, „jaz se še lahko spokorim in poravnam zadolženje s svojo kervjo“.

„S kervjo“, popraša deklica in se zavzame, „kaj je vendar le res, kar se govori po hišah, da sta ti in Videc po gorah že več strelcov pomorila, toda dokazati se vama ne more, ker so jih le malo našli, drugi pa leže nekje po breznih, kjer jih ne vidi človeško oko!“

„Nak, Liza, ta greh mi ne teži duše, ali druga pregreha je; je li nisi slišala, kar mi je Videc rekel, ko je v drugo po nožu segel?“

„O Bog! tako sem ga vender prav dolžila!“ zdihne Liza in obledi kakor sneg. Strese se po životu; žalost in veselje sta se jej borila v sercu.

„Vidva sta umorila gosta v hiši našega očeta“, reče s trepečim glasom, „in terpita, da oče po nedolžnem stočejo v ječi!“

„Za božjo milost, Liza ne govori dalje“, zaklikne nesrečni mladeneč in poklekne pred njo rekoč: „ne govori dalje. Lej pri temle križcu, ki so mi ga mati na smertni postelji dali, se ti rotim in prisegam, da hočem rešiti vašega očeta. Kar je storjeno, je storjeno, kar je preteklo, tega ne morem več prenarediti. Bolečin, ki so jih vaš oče preterpeli, ne morem odkupiti s svojo kervjo. Povej bratu in Martinu, da preden bo tri dni, bodo oče rešeni ječe; bodite potem srečni in veseli v ljubezni, zame pa potočite solzico pomilovanja, ko bote slišali, da sem življenje dal za svoje hudobije.“

Lizo zapekó globoko v sercé te Tonetove besede. Rasla sta skupaj od mladosti, popred je bil zvest prijatelj Martinov in Janezov. Gledajoč bledega in vpade-nega mladenča, ki je zdaj pred njo klečal in spomnivši se, kako je bil popred lep in močen deček, mislila je, da se jej sanja; ni jej moglo to v glavo, da more greh človeka tako spremeniti. Vedela je zdaj, da pojde v Inšpruk, da odkrije hudodelstvo in reši očeta, da ga potem takem čaka gotova smert. Oče bodo nazaj prišli, čisti hudodelstva kakor nekaj brez madeža, to jo je veselilo; ali ta pred njo klečeči mladeneč gre v smert, to pa jej je prisililo solze v oči.

„Idi z Bogom, Tone“, mu reče ihté, „in Gospod milosti ti bo usmiljenje podelil; na zemlji se bova težko kdaj še vidila.“

„Ne bova se nikdar več — z Bogom za vekomaj — “ reče Tone in hitro gre od dekleta.

9. Grešnik obupuje.

Ko se je začel Videc iz omotice zavedati, se je jelo že mračiti.

Pogleda okoli sebe, zapazi, da mu teče kri iz rane na čelu, ki si ga je razbil, ko je padel na terde kamne tla; in ko spozna mesto, v katerem je bil zapert, začne mu pri srcu tesno prihajati. Bil je v cerkvi, na mestu, ktereга se je že veliko let ogibal. Mračna tmina, ki ga je obdajala, in svetloba večne luči, ki je pred oltarjem berlela in podobo božje matere osvetljala, ga je navdajala z neko grozo, ki se ji ni mogel ubraniti.

Gre k durim, da bi prišel pod milo nebo, ali duri so bile zaperte. Tone jih je bil zaklenil in močna stara ključavnica se je stanovitno ustavljala vsemu prizadevanju. Okna so bile omrežene z železnimi prepletki, zidi terdni in nikjer ni bilo moči iz cerkve iti. Ali ni Tone rekel, da bo ovadil in izdal Vilibaldovega morivca, ali ni že na potu v Inšpruk, da reši Cipsarja in za morivca naznani sebe in mojstra, ki ga je vpe-ljal v šolo hudobije? — Našli te bodo tukaj zapertega v cerkvi, okovali te bodo v železje, posadili te na Cipsarjevo mesto in tvojo kri dali za kri, ki si jo ti preli.

Tako je mislil starec in govoril sam seboj; groza mu je kosti preletala, bal se je kazni; skušal in skuševal je odpreti duri in železo iz oken izviti, toda vse zastonj, nič ni mogel opraviti, le ranil si je roke, ko je s silo nategal, in iz rane na čelu mu je še vedno kri tekla.

Noč je prihajala zmirom tamnejša čez gore, gosti oblaki so nebo zakrivali, sneg je naletoval, nobena zvezdica ni svetila. Merzel veter je studno pihal skozi poterte okna, veterница na zvoniku je plahovito škripala in groza starega hudodelca je vsako mi-

nuto večja prihajala. Zdelo se mu je, da vidi duhove tistih, kar jih je umoril, memo cerkve pod okni prehajati in gorje ubijavcu kričati. Plamen luči pred oltarjem je omahoval in na vse strani poskakoval, zdaj je postal veči, zdaj manjši. Iz vsakega kota je zijal in režal va-nj merlič in stegal na-nj brezmesne in brez-poltne roke, kakor bi hotel ubijavca k sebi potegniti. Terdo zraven oltarja je vidil stati umorjenega Vilibalda v bogati obleki ravno takega, kakor je nekdam na zemlji hodil. Migal je starcu in kazal z eno roko na persi, iz katerih je tekla kri s črnim curkom. Videc od groze stisne oči v pesti, da bi ne vidil grozne prikazni, ki je mislil, da se mu za res kaže. Toda zastonj, vidil jo je in le jo je vidil. — Na enkrat se mu je zdelo, da je v Inšpruku. Ljudje so se gnjetili in gnali skozi ulice in se zbirali okoli črnega odra na prostorni planji. Nehoté je starec ž njimi šel in pride med prvimi k odru. Zdaj so pripeljali človeka bledega in kumernega z okovanima rokama. Duhoven je spremlil obsojenca celó do stopenj na mertvaškem odru, z grozo in strahom spozná Videc Cipsarja, nedolžno žertvo njegove grozne hudobije. Nesrečnik se ozre z britkostnim očesom na starega sovražnika in mu žuga s perstom. Sodni hlapci zgrabijo obsojenca, rabeljnov meč se zabliška in Videc čuti, da ga je oškropila kri usmertenega Andreja. Tako so se mu verstile pošasti za pošastmi, prikazni za prikaznimi — vsaka groznejša od poprejšnje. Starec je terpel peklenške bolečine; če bi ne bil imel kakor kamen uterjenega serca in terdne volje, če bi mu bila tlela le iskričica vere v persih, ta noč v cerkvi bi ga bila morala spreobrniti. Ali že od mladosti popačen in postaran v grehu in hudobiji ni imel več prostora v sebi, kamor bi se mu mogel naseliti mir, sprava in kes. Starec se je samo bal; strah mu je naganjal kri proti glavi in sercu, na po-

svečenem mestu je trepetal pred pošastmi, ki so mu jih zmedeni možgani prikazovali.

Kako se je tedaj razveselil, ko se je jelo daniti okoli njega, ko je prvo jutranje solnce skozi okna posijalo! Ali z dnevom ni bilo konca njegovemu zaporu, moral bi kdo priti in zunaj duri odpreti, da bi ga oslobodil. Ura za uro je minula, pa le ni bilo nikogar od nikodar. Sklenil je tedaj iz cerkve priti, naj veljá kar hoče. Hodil je po cerkvi sem in tje ogledovaje se na vse strani, kod bi ali pobegnil, ali pa kje bi kaj osledil, kar bi mu iz zadrege pomagalo.

Kar zagleda le na zadnje precej močen železen drog, ki je bilo ž njim neko klečalo podperto. Drog ni bil preveč terdo pribit, pa ga je kmalo odtergal. Ž njim tako dolgo duri odpira in odpira, da jih na koncu le odpre. Kakor se duri odpró, plane hudobnež iz cerkve kakor dolgo zaperta zver, in verže drog v okno, da se zdrobí in razleti, potem pa pobegne v gore.

10. Utolaženje in upanje.

Janez in Martin sta se močno zavzela, ko jima je Liza prinesla od Toneta pozdravljenje in ko sta zvedela, kdo je kriv očetove nesreče. — S početka, ko so Cipsarja zaperli, ga je marsikteri sosed zagovarjal in terdil, da ta pošteni mož nikakor ni mogel Vilibalda umoriti, in tu in tam je kdo zinil, da ima sum na Vidca. Toda starca že dolgo pred umorom ni bilo več viditi, in tudi po umoru se nič ni slišalo o njem, pa so celó naj boljši Cipsarjevi prijatli omahovali in počenjali verjeti, da je morebiti Cipsar vendar le kriv.

Nekteri strelci so pravili, da so vidili starega Vidca po gorah na naj viših zertih in čerih, ali da jim je kakor duh zginil v zrak ali se pa pógreznil v skalne zijala in brezna. Zato so pa govorili, da je Videc kje nagle smerti umerl, pa da nima mira v grobu

in mora okoli hoditi, in vsak še tako serčni strelec se je ogibal njegove kočice na Martinji steni.

Janez, Martin in Liza sicer niso verovali te vraže, da duh največjega očetovega sovražnika nima mirú v grobu in mora okoli hoditi, ali mislili so, da se je Videc zvernil v kak brezen, ker ga nikjer več niso vidili. — Tudi Cipsar se je bil pri zadnjem izpraševanju domislil, da je Videc Vilibalda k njemu nasvetoval, pa je rekel, da edino ta bi utegnil stvar kako razjasniti. Sodba je poslala na to res oborožene ljudi v Zirljani; ali povsod so slišali, da stari Videc več ne živi, samo njegov duh je kdaj pa kdaj viditi na Martinovi steni na strah in grozo vsem strelcom. Nič niso opravili in se vernili nazaj v Inšpruk, pa so povedali, kar so zvedili; zato so pa sodniki mislili, da si je Cipsar to le zmislil, pa so ga hudo zmerjali. —

Kako sta se toraj Janez in Martin začudila, ko jima je Liza povedala, kaj se je v cerkvi godilo, ko jo je stari hudobnež umoriti hotel. Preveč prestrašena še zapazila ni, da je Tone, ki jo je iz cerkve potegnil, duri zaklenil in tedaj Vidca vjel. Mislila je, da je pobegnil boječ se Tonetove jeze. Ako bi bil Janez ali pa Martin le kolikaj misliti mogel, da je starec v cerkvi zapert, še to noč bi ga bila vjela, ali mislila sta, da je kdo vé kam že v gore utekel, pa nista šla v cerkev gledat. Tone se jima je iz serca smilil; on ni imel hudobnega serca; ali njegov hudobni učenik je zamoril v njem kal vsega dobrega. On je bil zdaj na potu v Inšpruk, da reši jetnika, pa jima je bilo žal za njega; po drugi strani sta se pa veselila, da bodo oče rešeni.

„Pojdimo jutri z dnevom v Inšpruk“, reče Liza, „da nas bodo oče precej, ko pridejo iz ječe, vidili in žalost pozabili“.

„Le“, odgovori Janez. „Sestra, ti pripravi, kar je za pot potrebnega. Pripravi tudi očetovo pražnjo obleko, nedeljski pas z zlatom obsit, in klobuk s peresi divjega petelina in kozjo brado, da bodo prav čedni viditi in se bodo spet dobro počutili; to vem, da se jim je obleka v ječi jako pokvarila. Jez ponesem samostro, Martin pa gorsko palico s črnim divokozjim rogom. Veš kaj še, Liza? ti stopi tje k stari Anki tam na širokem potu, pa jej reci, naj beršina izpod snega nakoplje in duri naše hiše ž njim obviije, jej bom že dobro plačal; pojdi, povej jej to“.

„Kakor praviš, Janez“, odgovori Liza, „to bo očeta veselilo, ko bodo vidili zdaj, ko je vse s snegom pokrito, duri zeleao ovite“.

„Da bi jim le mokrotni zrak v ječi ne bil zdravja pokvaril“, reče Martin, „božjega solnca že tako dolgo niso vidili in zdaj v terdi zimi naše trate niso zelene, da bi jim oči razveseljevale, in blagih sapic ni, da bi jim krepčale trudne ude.“

„Ja, pri Bogu v nebesih, terpeli so britke težave! reče na to Janez in solze se mu uderó iz oči, našega očeta so obšle na stare dni težke skušnjave. Zato se pa združimo mi trije, pa jim strezimo, da jim obriše naša ljubezen spomin groznega časa. Zima pojde kmalo iz naše dolne, vse bo spet ozelenelo in oživelo in oče bodo ozdraveli in povernilo se jim bo novo življenje. Bog svojih ne zapušča, pa kaj se nam je toraj bati? Kmaló bo tudi prišla lepa ura za-te, sestra, da ti bomo ovili glavo z lepim vencom in bo postala, ljubi Martin, tvoja zvesta zakonska žena, in ta ura bo gotovo hladilo rosila v rane očetu in jih navdala s tihim veseljem“.

„Da“, rečeta Liza in Martin, „v naši ljubezni naj tekó leta očetu; vse se bo na dobro obernilo“.

II. Teza.

V Inšpruški svetovalnici je sedel Valtar Vegelin, veliki sodnik; pisar mu je podajal vsakoverstne pisma, ki so danes do njega došle. Bilo je proti večeru, solnce je pošiljalo zadnje žarke v starinsko sobo. Ali sodnika Vegelina ni veselil lepi večer. Le po verhu je pregledoval pisma, na čelu se mu je bralo, da je bil hude volje in če ga je pisar kaj poprašal, je čisto kratko odgovarjal ali pa je koj molčal. Veči del pisem bersne na stran, pa reče pisarju: nesite, Jerolim, to v kraj, danes se mi več ne ljubi teh stvari pregledovati. Pojdite, rajše pozvejte, kako je Cipsarju, ali bo mogel danes v drugo na tezo iti. Tega termastega hudobneža moram omajati in če bi ga tudi konec bilo, da bo le na zadnjo urico obstal, da je umoril Vilibalda, mojega nepozabnega prijatelja. Meni naj nesrečnik ne toži, da je devan na tezo, jaz ne bom tega Bogu odgovarjal. Sodnikova dolžnost je težka sveta dolžnost in jaz jo hočem in jo bom spolnoval po vesti in pravici. Ali nisem poslal ljudi v Zirljani zvedat, če bi se kdo našel, ki bi mogel to stvar razjasniti, in ali ni to, kar je zatoženec rekel, da ima sum na nekega starega strelca, izmišljeno, gola laž, ker si je tisti strelec še pred moritvijo na lovu vrat zlomil?"

"In duh njegov hodi po gorah okoli", reče na tihama pisar, ki gospodu besedo prestriže.

"Sram vas bodi, Jeronim", reče na to sodnik, "da tudi vi verjamete take vraže. Pojte rajše gledat, ali bi se moglo danes spet izpraševanje napraviti; čas je, da že to stvar doženemo, bodi si dobro ali zlo — meni vse eno".

Pisar odide in se kmalo poverne z glasom, da je jetnik sicer jako slab, ali zdravnik pravi, da bo tezo še enkrat lahko prestal.

„Dobro“, reče sodnik, „pojdite tedaj in skličite v mojem imenu sodne možé, da se snidejo do osme ure na večer. Ta čas bom jaz domá, pridite po me“. To reče in odide.

Ubogi Cipsar je ležal stegnjen na siromaški klopi. V lica je bil bled ko smert, gibati ni mogel ne rok ne nog.

Ta čas, ko je bil Cipsar jetnik, se je hudo ravnalo z zatoženimi pri sodbi. Skušali so jetnika z najgrozovitnejšimi mukami prisiliti, da bi se obtožil tega, česar je bil obdolžen, ako je stanovitno terdil, da ni kriy. Zato so imeli večidel v kakem starem zidovju globoko pod zemljo majhen hram pripravljen, da se vpitje nikamor slišalo ni. Priprave za mučenje so bile raznoverstne. Kedar so obtoženca pervikrat na muke obsodili, položili so ga na dolgo lestvo, ga za roke in noge z vervmi zvezali in ga tak narazno vlekli, da so se mu vsi sklepi stegnili. Ko je tako nategnjen čisto gol na lestvi ležal, sta pristopila dva in sta mu pod pazduhe držala goreče sveče. To je, Boga mi, huda muka in strašne bolečine. To tezo je ubogi Cipsar včeraj preterpel in zdaj je ležal spet v samotni ječi; vsi udje so mu bili kakor poterti, persi in roke osmojene in opečene; nesrečni človek je terpel neizrečene bolečine; ali vsred teh telesnih bolečin ni omagala duša terdnega možaka, moč mu je dajala živa vera in terdno upanje v Boga, ki ravna vse človeške osode. Spet mu je bilo iti na tezo, še enkrat se dati mukam in terpinčenju zato, da bi povedal, da je storil, kar ni storil.

Dva moža sta ravno pred njim stala in mu nazzanila sklep, da bo moral danes iti na drugo tezanje.

„Kakor je božja volja“, reče Cipsar, „tudi to bom prestal, ali tega ni treba misliti, da bi se česa obdolžil; jaz nisem kriv in če bi moral pri mukah dušo pustiti,

ne morem se obtožiti tega, kar se tirja od mene. To je moj odgovor, račnega ne morem dati“.

Gospoda odideta, jetnik ostane sam v ječi in se zagrezne v žalostne misli. Začne sam s sebo govoriti, in pravi: „Še nekolikrat pojdeš na take muke, pa se ti bo okó za vselej zatisnilo. Zagrebli te bodo na samotnem kraji, še križca ti ne bodo na grob postavili. Umerl boš kakor ubijavec in za ubijavca te bodo imeli, dokler bo od tebe spomina. Lize, Janeza in Martina več ni k meni bilo, kar so takrat pri meni bili. Morda jih ne pusté k meni. Treba se mi je sprijazniti z mislijo, da bom moral zapustiti svét, preden jih bom še enkrat vidil. Odrasli so in močni, zrejeni v strahu božjem in Bog jih ne bo zapustil. Vedno je bila to moja naj ljubša misel, viditi kdaj mojo Lizo in mojega Martina stati pred oltarjem; kolikrat sem Boga prosil, naj mi dá doživeti še ta dan, potem pa rad glavo k pokoju položim. Ali zdaj je to minulo; moje oči ne bodo vidile več solnčne luči, zelene planine me ne bodo več razveseljevale, umreti moram v tem žalostnem mokrotnem zidovju“.

Tako je govoril ubogi jetnik, potem pa nagne trudo glavo na terdo klop in zaspi. Obide ga terdno spanje, da več ne čuti bolečin. Začne se mu sanjati in sanjalo se mu je, da je bil dolgo časa na tujem in da se vrača ravno domú v prijazno domačo dolino. Gore in planine so še ravno tako verhove med oblake vzdigale, kakor nekdej; vse je bilo zeleno in živo, ali hiše njegove več ni bilo tam, kjer je nekdej bila. Na nje mestú je stal velik grad z leskečimi strehami. Vrata so bile široko odperle in polno ljudi je hodilo iz veže v vežo. Rad bi vedel, čigavo je to poslopje, pa se ustopi na pot pred velikimi vratmi zraven drugih ljudi. Kar se zažene po vsi množici glas: že gredó, že gredó! Proti grajskim vratom so jahali na iskrih

konjih jezdecí z vihrajočimi zastavami v rokah. Orožje se jim je daleč lesketalo in lepa godba je donela po gorah. V sredi med jezdecí so nesli jako lepo nosilnico, iz nje je gledala plemenita gospodična, poleg nje pa sta jezdila dva plemenita gospoda. Strašno rad bi bil vidil te tri v obraz, ali gospá je bila vsa v široko belo zagrinjalo ovita, viteza sta pa imela čeladin naličnik (vizir) na obraz spuščén. Naj bolje je ogledoval lepo delane ščite, ki sta jih viteza nosila. Na ščitu večega viteza je bila za gerb umetno vdélana divja koza v skoku in pa planinska cvetlica na belmeodrem dnu; na drugem pa glava divje koze s 7 kapljami kerví. Kar oči ni mogel od njih obrniti, če ravno jih ni mogel spoznati. Zdaj pridejo blizo: jezdecí stopijo s konj in denejo gospodično iz nosilnice. Dva naj imenitnejša pristopita, pa jo primeta pod pazduho. Vsi se umaknejo, da jim prostor naredé, le uni se ne gane z mesta, čeravno je bil priprosto oblečen in so ti trije ravno proti njemu šli. Hitro so stopali; on se odkrije in vsi trije pokleknejo pred njega, gospodična odgerne zagrinjalo, viteza spustita čelade na tla in „oče, ljubi dragi oče, ali nas več ne poznate?“ zavpijejo od veselja vsi trije. Gane se mu serce, pogleduje Lizo, pogleduje Janeza in Martina, čuti da ga objemajo in „ljubi dragi moj!“ sklikne in — se zbudi.

Ali več ni bil v strašni grozni ječi. Ležal je v prostorni svetli sobi, ravno se je jelo vá-njo pomaljati jutranje solnce. Ležal je na mehkih blazinah in zraven njega so stali njegovi ljubljenci, sicer ne po vitežki oblečeni kakor jih je vidil v sanjah, ali veseli, da se je prebudil, ravno tako, kakor jih je v sanjah slišal veseliti se njegovega povernjenja iz tujega. Mislil je, da se mu še vedno sanja. Vsaj je bil ubog jetnik in obdolžen in vendar je vidil zdaj svetlo solnce in pa

ljubljenje zraven sebe. Da! da, si je mislil, dovolili so ti še eno urico sreče, potem boš pa moral umreti kakor hudodelnik. Slišal sem večkrat, da obsojenim pred smertjo še enkrat spolnujejo želje, in taka je tudi z menó.

„Hvala Bogu“, spregovori in vzdigne roke nad svojimi, „hvala Bogu, da vas še enkrat vidim, ljubi moji, preden se preselim iz tega sveta.“

„Ne bote se še preselili iz tega sveta, oče“ reče Janez, „nikoli več ne bote šli od nas; svobodni, prosti ste! Pokazalo se je, da ste nedolžni in čisti kakor nebesa.“

„Prost sem, praviš Janez, in moja nedolžnost se je pokazala!“ zaklikne od veselja. „Kaj se mi sanja? Oče nebeški, zdaj me pa le pokliči iz tega sveta; na mojem spominu ne bo ostala kletva, le solzo pomilovanja bodo za meno točili.“

„O ne mislite na smert, ljubi oče“, reče Liza, „lejte, vse se je na dobro obernilo in vi bote kmalo z nova ozdraveli. Mi vam homo stregli in vam storili, kar bote le želeli in ko pride pomlad, pojdete z nami v Zirljani.“

„Oh, dete moje, ti govoriš tako lepo priljubno“, reče Cipsar, „tukaj ta lepa soba in te mehke blazine tako niso za me; ali povejte mi, kdo je blagi Samarijan, ki se mu je usmilila moja reva?“

„To vam je naš svitli cesar“, reče Martin; on vam je odkazal to sobo, ganila ga je vaša nesreča, pa je rekel, da smete tukaj prebiti, dokler ne ozdravite popolnoma in bote mogli z nami iti v Zirljani, vidili ga bote tudi kmalo sami.“

„Bog ga živi našega cesarja!“ — reče Cipsar, „sreča naj ga spremlja po vseh potih. Ali povejte mi, kako sem svoboden in prost postal, kako sem prišel iz ječe, kako se je pokazala moja nedolžnost?“

Na to poprime Janez besedo in pripoveduje vse, kar je vedel dotlej, odkler se je ločil skesani Tone od Lize in obljubil iti očeta rešit. Potem pa je dalje pripovedoval takole: Tone je včeraj večer zares prišel v Inšpruk. Gredeč blizo cesarjevega grada ugleda lepo oblečenega jezdec na visokem konju, črnem žrebcu, ki ga je komaj berzdal. Zjezi konj jahača, pa ga sune z zlatimi ostrogami. Konj se spne po koncu in pade znak na jahača. Tone se prestraši, zavpije in priskoči k njemu, ker nikogar blizo ni bilo in najpred praša gospoda, če se mu ni kaka nesreča zgodila, ker je tako strašno padel.

„Mislim, da imam še zdrave ude“, reče jezdec, „ali malo nerodno mi je pa že pod konjem.“

Tone prime zdaj konja za uzdo, da vstane in se jezdec na noge postavi. Ta se opre z eno roko na Toneta, z drugo pa pelje konja in tako gresta proti gradiču.

Ko prideta pred vrata, vidi Tone, da mora jezdec biti gospod cesarjeve družbe, ko so stražniki pred vrati naklonili jelebarde in je več služabnikov prihitelo, da so mu konja odpeljali. Ko pa še dalje na dvore dojdeta in ko dvorniki in oficirji viteza obsujajo, spozná, da je samega cesarja spremljal. Cesar pa mu je rekel ž njim iti in pride v lepo lepo sobo. Tu ga milostivo praša, kaj hoče zato, da mu je spod konja pomagal. Tonetu se serce omeči, solze se mu s curkom čez lica vderó in pove vse natanko, zakaj je v Inšpruk prišel. Cesar je vidil po besedah, da je ves skesan, pa ga je to v serce ganilo, pa reče: hotel Bog, da bi še ne bilo prepozno in bi še rešenje mogoče bilo; pojdi z menoj, in pomigne še nekaj gospodom, naj grejo ž njim.“

Mi trije: Liza, Martin in jaz smo bili že od jutra v mestu, ker je Tone sestri rekel, da vas bo rešil, pa

nismo drugega mislili, kakor da vas bomo že proste našli. Toda duri k vam so nam bile zaperte in morete si misliti, koliko smo terpeli, ko smo slišali, da so vas na tezavnico spenjali. Prosili in prosili smo, da bi nam dovolili k vam iti, ali vse zastonj, pa smo sedeli cel lubi dan pred vašo ječo, češ, zdaj zdaj bo Tone prišel in vas rešil. Ali je nesrečnik prišel hudobnemu Vidcu v roke, smo se prašali, ali se mu je kaka druga nesreča zgodila, ali ga je morebiti pa strah nagnal, da si je premislil? Zmirom večja groza nas je obhajala, zlasti pa je sestra mnogo terpela britkosti in mraza, kajti celi dan nismo bili v topli hiši.“

„Že se je jelo mračiti in ravnali smo se na odhodnjo, kar pride hitro gredoč naš svitli cesar po stopnjah, ki deržé v ječo. Za njim je šlo več gospode, Tone in pa veliki sodnik. Nam se je precej zdelo, kaj to pomeni, pa pokleknemo pred cesarja. Cesar pa nam reče, da vstanemo in šepne na uho nekaj tistemu gospodu, ki zmirom ž njim hodi, nam pa pomigne, da gremo s tem gospodom. Gospod Radko — tako se je klical ta gospod — nas pripelje sem v to sobo v cesarjevem gradu, pa nam prijazno reče, naj počakamo, da bodo oče kmalo prišli in tukaj dobro imeli.“

„Kmal prinesó vas v nosilnici; vi ste v njej tako mirno ležali, kakor da bi bili mertvi, ali v obraz ste bili veseli, kakor bi se vam bilo kaj lepega in prijetnega sanjalo.“

„Da“, reče Cipsar, „imel sem prav lepe prijetne sanje; sanjalo se mi je o vas, ljubi moji! Pozneje vam bom vse povedal, zdaj pa hvalimo Boga, da je vse na dobro obernil, in prosimo sreče našemu cesarju.“

Cipsar sklene roke, drugi pokleknejo in molijo.

12. Ozdravljenje.

Cipsar je še dolgo terpel za bolečinami, ki jih je prestal. Truplo mu je bilo oslabelo, vsi sklepi so bili stegnjeni in hirati bi bil začel, če bi ne bil milostivi cesar zapovedal streči mu z vsem potrebnim. Pošiljal je k njemu vsaki dan svojega zdravnika, ki se je z vso skerbjo ž njim pečal. Kar mu je pa največ pomagalo, da je jel zdravéti, je bilo to, da so smeli po cesarjevem dovoljenji njegovi ljubljenci pri njem biti. Tudi sam cesar je prišel večkrat k bolniku in mila prijaznost, s katero se je ž njim pogovarjal, mu je več pomagala, kakor naj boljše zdravilo.

Cesarjevo veselje je bil lov po gorah, lovil je čez vse rad, pa ni čuda, da je govorica prišla kmal na lov in da je jel pripovedovati, kaj je na lovu že vse doživel. Cipsar od svoje strani je pa tudi cesarju povedal vse lovske umetnosti in skrivnosti, ktere je ali sam dobil ali pa od drugih starih lovcov zvedel. To je bilo cesarju všeč in vsak dan je imel Cipsarja rajše.

Toneta cesar v govorici ni nikoli omenil, zato pa se zderzne Cipsar pa poprosi o priložnosti za njega, toda cesarju to ni bilo prav všeč in skoraj ostro reče: „Daj si mira, Cipsar, pa sa ne meni za osodo človeka, ki je vzrok tvoje nesreče; sojen bo po tem, kar je pregrešil; vendar se mu utegne zavolj skesanosti smertna kazen prizanesti, zlasti ker je bil le bolj slepo orodje v Videovih rokah. Mislim, iz njega še pravega človeka narediti, pa mu bom dal priložnost, da se popravi. Zdaj pa mi ne govori več o njem in o njegovem peklenskem učniku, ki ga nikakor ne moremo v roke dobiti.“

Akoravno je imel Cipsar tako postrežbo, da si človek boljše žeteli ne more, vendar je le počasi okrevával in še le, ko je začel sneg po gorah kopneti in na solnčnih mestih cvetlice iz tal poganjati, je smel urico ali kaj iz

postelje vstati in počasi, opert na Janeza in Martina, po sobi hoditi.

„Še le tedaj, ko spet v Zirljani pridem,“ reče nekoga dne, „mi bo začelo bolje prihajati; to vem, pomladanska sapa mi bo ude na novo okrepčala. Tri nedelje je še do velike noči, do tistih mal bomo že spet doma. Na veliko noč bom obhajal god ozdravljenja in kako bi ga mogel vredniše obhajati, kakor če vaji, Liza in Martin, pred oltarjem po mašniku združim in napravim zakon, ki nam bo vsem na srečo. Recita, ali vama je to prav?“

Prav jima je bilo, se vé da. Janez pa reče: „Prav tako, oče; to mora biti vesel dan v Zirljanah, ko bomo obhajali dvojen god, vaše ozdravljenje in pa Lizino in Martinovo poroko. Veselje mora biti splošno, ker je Gospod Bog vse na dobro obernil in namesto, da bi točili solze grenkosti, naj tekó solzé veselja. V naši hiši je bilo tako dolgo vse tiho in mirno, na veliko noč naj se pa razlega godba in veselje; povabili bomo prijatelje in znance, in kdor pride, nam bo po godu —“.

„Ali tudi jaz?“ se ta hip nekdo oglasi. Obernejo se in zagledajo pred seboj Maksimiljana z veselim obrazom.

„Svetli cesar“, odgovori Cipsar, „kako ste vi močni in dobri, in kako se vam moremo dostojno zahvaliti za toliko milost?“

Cesar reče na to: „Ti, Cipsar, si mnogo prestal in preterpel brez zadolženja in tvoj cesar se je trudil, da te nekoliko odškoduje za terpljenje. Dolžen sem pa tvojim otrokom, katerih ljubezen do tebe se mi je tako jasno razodela, kako plačilo, pa bom toraj starašina na vaši svatbi. Ljuba nevesta, ali mi dovoliš, da te popeljem pred oltar?“

„Svetli cesar,“ Liza ponižno odgovori, „to bi bilo preveč časti, jaz ne vem —“.

„O ti ljubo dete“, se nasmehne cesar, le reci, da mi dovoliš. Misli si, da sem star znanec, ki te zato prosi; no, jeli me hočeš za starašino?

Liza reče, da jo bo to neizrečeno veselilo in Maksimljan si sname s persi težko zlato verižico, pa jo Lizi obesi rekoč: „Kakor se tele verižice sklep eden drugemu močno deržé in so si vsi enaki po podobi in svetlobi, ravno tako naj si bodo vsi dnevi vajnega življenja enaki: čisti in veseli. — Velikonočni ponedeljek naj bo vajina poroka. Jaz bom prišel čez gore in doline v svatovski obleki. Do tistih mal bodite srečni in veseli, jaz moram zdaj spet iti iz Inšpruka. Takrat pa hočemo biti skupaj veseli.“

To reče in gre in še tisti dan zapusti Inšpruk.

13. Izpahnjenec.

Videc je blodil kakor divja zverina po nepristopnih pečinah. Zvedel je, da je šel Tone v Inšpruk in vse razodel; vedel je za se, da ga lové, in da dobi veliko plačilo, kdor ga živega ali mertvega sodbi predá. Starec je moral hoditi daleč v tuje doline, kjer ga nikdo ni poznal, da si je kupil potrebnega živeža, ali neka skrivna silna moč ga je vlekla vedno le nazaj v Zirljansko dolino k svoji koči na Martinji steni. Meščevanje mu je spodletelo. Drug, ki ga je mislil z enako pregreho na se navezati, se mu je izneveril in ga izdal in zapustil, da je postal osamljen na svetu. Toda persi se mu niso odperle za kesanje in spravo: sovraštvo do vseh ljudi mu je rastlo in se razplajalo kakor strupeno zelje, in v samotnih brezni in votlinah, kamor ni stopila še nobenkrat človeška noga, je zmišljal nove kovarstva naj večim sovražnikom na pogubo. Terpel je strašen mraz; v koči, ko jo je sneg zapadel, je moral po več dni čepeti, zlasti ko je gosta megla stala in vse poti in steze nevarne delala. Komaj se je branil studene sape,

ki je pihala skozi razpoke v steni, kože vstreljene divjačine so mu bile postelja in odeja, neotesan kamen je imel za mizo, samostra, lovski nož in torba je bilo pa na videz vse njegovo bogastvo. Ali v skali je imel skrito blago. Z neizrečenim trdom je v skalo, ki je bila na njo koča naslonjena, izdolbel votlino, ki se je od zunej dala s kamenom tako zasloniti, da je ni bilo moči najti. V tej votlini so ležali nakopičeni denarji in zlatina, ki jo je bil nagrabil od premoženja gospodarjevega, ki ga je bil pred več leti v Zirljanah umoril, do zlatega kinča Vilibaldovega orožja. Kakor pravi skopuh je čuval zaklada noč in dan, kakor bi se bil bal, da bi mu ne zginil med pečevje ali kakor bi sam sebi ne upal in bi ga sam sebi ne ukradel.

Vse iskanje Inšpruške sodbe, da bi vjeli ubijavca, ni nič zdalo. Ko je pa Tone prišel na izpraševanje, je povedal za Vidčovo skrivališče, ali po zimi ni mogel nikdo do njega.

Večkrat je splezal stari grešnik gor na naj večji verh Martinovo stene in je gledal po dolini na mirne hiše, od kodar je bil pregnan in izpahnjnjen. Stale so te male hiše tako mirno in mično v belo odete, v njih je prebival pokoj, serčnost in gostoljubje. Videc pa jih je preklinjal z višave, kar ogenj bi bil na nje metal, pogubil bi bil vse ljudi, kajti duša mu ni na zemlji nikogar več ljubila. Ako bi ga ne bil strah v gorah deržal, kdaj bi že bil Cipsarju hišo zažgal, še preden bi se bil iz Inšpruka vernil; ali vedel je dobro, da se mora skrivati in na samem živeti, če noče sodbi v roke priti. — Kakor smo že rekli: Videc je bil prisiljen v daljne doline po živež hoditi, in tako se je sčasoma po več krajih soznal; znal se je z nekako tako priljudnostjo vesti, da je marsikterega dobroserčnega za se pridobil, tako da so mu otroci iz nekterih vasi veseli naprot hodili, ker jim je nosil s planin raznoverstne cvetlice, svetle

kebričke in pisane metulje. Zato so se pa v nekterih krajih čudili, zakaj ga že več tako dolgo ni pa so mislili, da je kje v brezen padel in se ubil. Malo pred veliko nočjo, takrat, ko se je Cipsar ozdravljenju približeval, je peljal Tone več lovcov na Martinovo steno, da bi starca v koči vjeli. Ko pa pridejo do mesta, vidijo, da kočje več ni, da se je nad njo skala odveznila, na kočjo padla in jo zdrobila. Lovci so rekli: Bog ga je sodil, pa so se hitro vernili, odkodar so prišli. Od teh mal niso starega grešnika več lovili.

14. Vernitev.

Cipsar se je bil povernil v ljubo domačo dolino, od ktere je bil tako dolgo ločen. Ni bil več tako tuden in krepek kakor nekdanj, bil je slab in hodil je ob palici, črni lasje so mu obeléli v ječi. Ali pomladanska sapa je dajala njegovemu truplu čudno moč, blede lica so mu začele z nova erdečeti, udje se krepiti in oči bolj žive in svetle prihajati.

Kako berž pozabi človek prestane bolečine vse za eno srečno veselo urico! Cipsar je s težo dneva pričakoval, ko sta imela biti Liza in Martin poročena. Celi teden pred veliko nočjo so delali priprave za svatbo. „Svetli cesar sam bo prišel in bo Lizi starašina“, tako se je govorilo po vsej dolini, „pojdimo k Cipsarju, da tudi nas povabi.“ In vsak dan so prihajali znani in neznanj in so popraševali, kako se že kaj Cipsarju godi, in so se čudili bogatim darovom, ki jih je Maksimilijan ženinu in nevesti poklonil in so vsi veseli bili, da bodo smeli priti na veliko noč. Janez si ni dal počitka, vedno je pripravljaj take stvari, ki jih ob godéh človek rad vidi.

Prišla je velikonočna nedelja. Janez, Martin in več drugih mladenčev iz okolice je kinčalo hišo z zelenimi

vejami, cvetlicami in podobami. Cipsar je sedel pred hišo in gledal, kako je bila že okinčana.

Na enkrat reče: „Poglejte, tam le doli na cesto, nekdo urno proti nam stopa ali oslabele oči ga mi ne dajo spoznati.“

„I, to je gospod Radko“, veselo Janez zaklikne, „veseli svetovavec svetlega cesarja; pojdite, gremu mu berž naproti, bil nam je verlo na pomoč v Inšpruku.“

Vsi popusté delo pa gredó Radku naprot. Z veselim glasom ga pozdravijo že od daleč. Gospod Radko pa strese čepico na glavi in reče prav prijazno Janezu:

„Svetli cesar me je poslal, da vam še enkrat oznani, da jutri pride. Na vse zgodaj dojde iz Inšpruka, ker ga je volja čez gore semkaj priti, vsaj veste, kako nezrečeno rad hodi na lov. Ob osmi uri misli, da bo že tukaj in jaz vas v njegovem imenu zagotovljam njegove milosti in prijaznosti.“

Cipsar se med tem približa, pa reče: „Naš cesar nas ima jako rad, pričakujemo ga z naj večim veseljem.“

„Da,“ odgovori Radko, „ali to še ni vse; do poldne dojde še tudi nadvojvoda Žiga z vso svojo gospodo; starega gospoda bodo v nosilnici prinesli; povabil ga je svetli cesar, naj tudi on pride in svatbo s svojim dohodom olepša. To bo, rečem, vesel dan, in cesar želi, da se njega in druge visoke gospode ne sramujete, ker veste da ljubi vsako pošteno veselico. Ali peljite me zdaj k nevesti, da jej vošim iz vsega serca srečo za veseli dan.“

„Vi bote pa vsaj pri nas ostali do jutri, gospod Radko?“ reče Cipsar, „ako vam ni preborna naša hiša.“

„Serčno rad,“ odgovori Radko, „ako mi dovolite, vsaj ni nikjer lepše, kakor tu v vaši dolini in če bi ne bil tako ves cesarju vdan, da ne morem od njega ne stopinje storiti, to rečem, naselil bi se med vas, pa bi mirno in pokojno med vami prebival.“

Liza pride zdaj iz hiše pa lepo veselo Radka pozdravi, rekoč: „Bog vas sprimi, gospod Radko! Prav iz serca sem se razveselila, ko sem slišala, kako vesel glas ste nam prinesli in da bote pri nas ostali do jutri.“

Gospod Radko se prikloni in reče: „Ljuba moja lepa nevestica, ali ne veš, da prijazna sprejetev in gostoljubje kočo spremeni v palačo, pa zakaj bi pri vas ne hotel ostati? — Zdaj mi pa dovoli, da ti želim in vošim srečo za tvoj veseli dan. Na tele rožice za spominček zvestega prijatelja.“

To reče in dá jej kitičico, umetno napravljeno iz belih in erdečih rožic. Cvetje je bilo prav lepo iz tanke svile in žameta narejeno, repiči in peresca pa iz čistega zlata in srebra. Ta dar je bil mnogo vreden, tako da ga Liza ni upala vzeti, temoč je stala pred njim v lica kakor roža zažaréla.

„Jeli sem te kako razžalil, deklica?“ popraša prijazno dobroserčni Radko, „da te kitice nočeš vzeti. Le poglej jih, bele in erdeče rože so umetno sestavljene. Ali hočeš, da ti še povem, kaj pomenijo? Erdeče pomenijo vesele in prijetne dni človeškega življenja, ko radost in vesela volja lica živeje barvajo in človek misli, da je na zemlji vse lepo in prav. Zato se pa mladina o godovih kinča z erdečimi rožicami in vpletajo jih neveste v vence med zeleno mirto. Bele rože pa pomenijo žalostne dni, ko od britkosti in težave lica obledujejo. Zato je pa navada devati jih na grob, v katerem počivajo naši ljubljenci. Kaj drugega pa pomenijo rožice obeh boj skupaj v eno sternjene kakor to, da se ti bodo v življenji družili veseli dnevi z neveselimi! Toraj ko ti bode žalost serce terla, ozri se na erdeče rožice in misli, da se žalost kmalo spremeni v veselje, kadar ti bo pa radost dušo napajala in misliš, da ne more nič hudega biti, ozri se na bele rožice pa te bodo opomnile, da je morebiti marsiktera duša blizo tebe za-

lostna in otožna; tedaj hiti k njej in jej pomagaj breme prenašati. Kedar pa pogledaš na cvetje in peresca, takrat pa se spomni mene, ki je tebi in tvojim vse dobro želel."

Liza vzame rožice in reče: „Spominjala se vas bom gotovo. Lepa serčna hvala vam za prelepi dragoceni dar, ki ga bom vedno v veliki časti imela."

In iz roke v roko je šla lepa kitica in vsi so občudovali umetno delo in premišljevali pomen rož, ki ga jim je Radko razložil.

Martin in Janez pa sta posadila zdaj veselega gospoda za mizo pred hišo, kjer so oče Cipsar že sedeli. Tukaj so jedli in pili in dobre volje bili, da se je luna izza gor pomolila in jih večerna hladna sapa v hišo preselila.

15. Velikonočni pondeljek.

Velikonočni pondeljek je napočil. Pri Cipsarju so še vsi spali, samo Janez in Martin sta že šla na bližnji hrib. Molčé sta stala na verhu. Pod njima se je zibala še megla kakor morje in se umikala počasno na gore. Zmiram holje se je danilo. Čez gorske verhove so zabliščeli zlati žarki in na zadnje se prikaže solnce na jasnem nebu, odkrije se vsa veličast planinske kra-sote.

„O kako je lep ta božji svet! zakličé Martin. „Danes na ta moj veseli dan čutim to še vse boljé kakor, kedar si bodi drugikrat. Objel bi kar goré in doline; viž, dragi Janez, znan mi je vsak verh, vsaka stezica, vsaka zert in gore stojé okol naju kakor povabljeni svatje. Lej, kako žari v jutranji svetlobi Selska gora, kako se vspred nagiblje Martinja stena, kakor bi htela bliže biti današnjemu veselju."

„Martin“, mu odgovori Janez, „ti veš, da so bile moje misli vselej tudi tvoje; ali si se kdaj veselil ali pa

žalostil, da bi se tudi jaz ne bil? in ali ne boš danes z nami združen z najsvetejšo zvezo? Čuj, ali slišiš? v Zirljanah zvonijo; viž, sosedje se zbirajo v praznih oblekah k tvoji okinčani hiši — za koga? vse za te in pa za našo Lizo! Ali ni Bog vse na dobro obrnil?“

„Dà, to je; bodi mu čast in hvala!“ reče Martin in objame prijatelja Janeza, ki mu čez nekaj časa reče: „zdaj bo pa treba, da se verneva v dolino, vse že tebe ženina čaka.“

Navajena gor sta hitro stopala in prišla kmal v dolino.

Cipsarjevo hišo je bilo danes le veselje gledati. Okinčana je bila s cveticami in venci, vse stene so bile z beršlinom ovite in zastavice raznobojne so vihrale po jutranji sapi. Sosedje in znanci so prihajali in odhajali. Tam so se zbrali stari možje okoli gospoda fajmoštra, ki so prišli poročat; tukaj so stale poštene gospodinje in ogledovale raznoverstne darila, ki sta jih ženin in nevesta dobila in so ležale razgernjene na mizi za ogled. Naj več so pa imeli možki opraviti, ti so se na vse strani na prežo vstopili, da bi precej oznanili, kakor bi cesarja ugledali. V sredi med dekleti je sedela Liza z lepim iz rož in mirte narejenim med goste lasce vpletenim vencom, in tovaršice so si prizadevale jo še lepše okinčati s kako cvetličico ali s kakim trakcom. Zdaj prideta Janez in Martin in stopita k nji. Janez jej podá desnico in reče: „Da te, sestra, kako si lepa, kako si krasno nakinčena! Tukaj ti je ženin, prideva s hriba, kjer bi bil rad vso deželo z gorami in dolinami v svate povabil.“

„Komur je serce polno, hiti na goro“, odgovori Martin. „Komu bi bil pač mogel svoje čute tako razodeti kakor tebi, Janez, in kje bolje kakor na hribu?“

„Vidite ga, tukaj je,“ zavpije ta hip gospod Radko, ki se je z več drugimi približal. „Povsod ste ženina

iskali, pa ga niste našli; primite ga zdaj, da ga okinčamo s cveticami in trakovi."

To reče in prime Martina za roko in vsi so ga začeli kinčati.

Že ob sedmi uri so bili svatje zbrani in so hrepeneče poroke pričakovali, ali cesar je obljubil še le ob osmi uri priti in brez njega se poroka ni smela začeti. Ko je tedaj ura osem udarila, so se jeli zlo gibati in govorili so si: zdaj bo prišel cesar, in se spodobno v red postavili, da bi pozdravili primerno svetlega svata. Možaki na prežah so jeli bolj pazljivo gledati in oči v daljavo vpirati in nepočakljivost je vsem serce znemirovala. Ura prejde, v zvoniku devet udari. „Kaj je to? reče Radko, „ura je devet, cesarja pa še le ni! Kar reče, tega se terdno derži, do osme ure je rekel da pride. Da bi se mu le ne bilo kaj prigodilo! Lov ga strastno za seboj vleče, da bi le ne bil kam zašel, kamor bi spremljavci za njim ne mogli; kako bi lahko —“.

„O, ne bojte se tega“, reče Cipsar, „cesar pozná gore, marsikteri strelec si toliko ne upa, kar si je že on upal.“

„Lejte, tam z gore stopajo strelci,“ reče zdaj Janez. „Daleč so še, ali po orožju, ki se tako sveti, se vidi, da so od cesarjeve družine.“

„Predaleč so mi še,“ reče na to Radko, „da bi jih mogel spoznati, ali to rečem, da je cesar med njimi; naj bolje bo, da jim gremo naproti.“

Vsi se vstopijo v dolgo versto. Oče Cipsar jih je vredil, da bi vse prav lepo bilo in se cesarju dopadlo. Naj spredej so šli strelci s samostrami in gorskimi palicami, pokriti z zelenimi klobuki, za katerimi so imeli vtaknjene peresa divjega petelina in raznoverstno cvetje. Janez jih je vodil. V sredi med njimi so bili gospod fajmošter pod nebom, ki so ga nad njimi držali naj stariši možje iz Zirljan. Za g. fajmoštrom sta sto-

pala gospod Radko in oče Cipsar, in sta imela ženina med seboj. Za temi so šli po smanje (pražno) opravljene planinski pastirji z igerci in za njimi dekleta. V sredi med dekleti je bila nevesta Liza. Versto sklepali so pa možje in žene. Procesija je bila dolga in lepa viditi.

Ko strelci z gore zagledajo, da jim gre procesija naproti, postanejo kakor osupnjeni nekoliko, potem pa začno hitreje stopati.

Janez, ki je imel bistre oči, precej to zapazi, pa se oberne k gosp. fajmoštru in reče: „Gospod oče, mene čudne misli obhajajo; vse se mi zdi, da cesarja ni med strelci; gospodje so viditi vsi nekako nemirni in ne vedó prav, kaj bi počeli.“

„Bog ne daj nesreče“, odgovoré g. fajmošter, „naj vas gre hitro nekaj naprej, da se zve, kaj da je.“

Precej stopi nekaj možakov z Radkom iz verste in hité strelcom naproti.

Kakor hitro to drugi v versti zapazijo, precej se jim zazdí, da se je moralo nekaj prigoditi.

Ko pridejo vkup, zvejo, da se je cesar zgubil. Povedali so cesarjevi spremljavci, da so šli blizo do sterne Martinje stene vkupaj. Kar je cesar zagledal v dalji divjo kozo, ki je na preži bila; vzel je samostro in zbežal za njo čez skalovje, da nam je zginil in ga nismo mogli še dozdej ne najti, da bi se mu le kaj zgodilo ne bilo!

„Tega Bog ne daj!“ reče oče Cipsar, „da bi se cesarju na Martinji steni, na naj sternejši skali v naši deželi, kaka nesreča primerila. Tecimo berž pod njo, ali bi ga morebiti tam ne ugledali.“

Versta se razdere in vsi se uderó proti Martinji steni. Ta stena se dviga skor 300 sežnjev na visokost, je grozno sterma in kake pol ure od Zirljan. Solnce je vpiralo na vso moč svojo žarke na to neizmerno skalino. Dolinci gledajo na viš, pa nič ne ugledajo.

Kar se razlegne na enkrat strašen glas. Vsi kažejo z rokami na viš proti sredi stene, kjer je sterma skala vspred pripognjena od stene molela. Na tej zerti je stal človek, kteremu se je obleka od solnca svetila.

„To je cesar,“ zavpijejo in vsakega zgrabi merzla groza. En sam ozir tje gor pokaže, da od tam ni upati rešenja; dotje ni bilo mogoče priti ne od zgor in ne od spod. Vse se je poskusilo in poskušalo, ali vse poskušnje so bili prazne. Kmalo začne v Zirljanah plat zvona biti, strelci so šli na gore in so po vseh verhovih krese užgali, da bi sklicali iz vsih dolin ljudi na pomoč. V sredi vpitja in zmešnjave se zasliši s ceste sem vesela godba, prah se je dvigal v zrak, in truma konjekov pridirja k zbrani množici. Nadvojvoda Žiga je prišel. Ko zve strašno nesrečo svojega vnuka, pade v omedlevce in ko se čez nekaj časa zopet zave, pogleda najpred na visoko stermino in reče: „Dajte mi konja in pošljite berž ljudi v Švac po rudokope, pred vsem pa priskerbite trobilo, da za gotovo zvemo, ali je cesar res tu gori ali ne; skor se mi zdi, da je nemogoče človeku tu gor priti. Konjniki odleté na vse strani po povelju iskat pomoči za ljubljenega cesarja.“

Iz doline v dolino se je raznašal nesrečni glas; po vseh cerkvah je zvonilo in kakor v procesijah so šli ljudje k Martinji steni. Kmalo se jih je na tisoče zbralo in nadvojvoda, ne mareč za starost, je jezdil na vse strani in obetal blaga in denarja temu, kdor bi cesarja rešil. Ura za uro je prehajala, naj pogumniši strelci so se vračali utrudeni in ranjeni terdó, da je rešitev nemogoča brez božjega čudeža in da bo moral cesar grozne smerti na pečini umreti.

Zdaj prinese neki gospod veliko trobilo, nastavi ga na usta in vsi omolknejo. Zatrobi: „Ako ste vi svetli cesar ta, ki stoji tu gori, dajte nam znamenje, kako bi vas mogli rešiti.“ Besede se se daleč razlegale

in so lahko segle do Maksimilijana. Ali nobenega znamenja ni bilo. Še v drugo in čez kaj časa v tretje zatrobi in vse čaka kakega odgovora. Kar zaropoče terdo pred nje kamen, ki se razleti na drobne kosce in na tleh se zasveti zlata veriga, katero je cesar vedno nosil.

Več ni bilo dvombe, da je ta tu gori cesar bil. „Bog se usmili, cesar je,“ zavpije tisuč jezikov in vsem stopijo solzé v oči. Nadvojvoda pobere verigo in najde listič popisan, prebere ga in dá ga nekemu gospodu, da ga vsem prebere. Ta ga povzdigne in vse omolkne in posluša, kaj je pisano. Pisano pa je bilo:

„Vedna hvala in sto blagoslovov vam bodi za vašo ljubezen, dragi ujec! in vam vitezom in drugi gospodi, ki me vidite v nesreči. Hvala vam, moje dobro verno ljudstvo, za vašo zvestobo. Moje življenje je v božjih rokah, človeška pomoč je tukaj preslaba. Storite mi pred smertjo še to dobroto in pošljite po duhovna, kajti moja duša hrepení po svetem obhajilu. Moji strelci naj se pripravijo in mi s strelom znamenje dajo, ko pride duhoven s presvetim rešnim Telesom pod steno med vas, in kedar bo treba, da blagoslov prejmem, naj v drugo vstrelé; takrat molite z menó, da mi bode Bog milostiv na mojo zadnjo uro. Amen.“

Ni dolgo terpelo in od Zirljanske cerkve se prikaže množica ljudi z gospod fajmoštrom, ki so nesli monštranco. Ko so prišli pod steno in se obernili proti sredini, poklekne vsa množica v polokrogu okoli duhovna. V sredi med njimi je klečal tudi stari nadvojvoda na tleh, opert na dva viteza. Samo duhoven je stal in ko je povzdignil monštranco, ustrelijo strelci, da se je vse po gorah razlegalo. Ljudem se je zdelo, kakor da je cesar pokleknil, vsem je jelo serce nemirno postajati in goreča molitev je puhtela v modro višino brezoblačnega neba.

V drugo strelci ustrelé in cesarju se podaja blagoslov za odhodnjo iz tega sveta.

Janez in Martin sta si na vso moč prizadevala; kako bi mogla ljubega cesarja rešiti, ali zastonj kakor vsi drugi strelci. Zdaj ko jo cesar blagoslov prejel in ko ni nihče več mislil na rešenje, pomigne Janez Martinu pa mu reče: „Martin, nikoli se ni meni ne tebi kaj zgodilo, za kar bi oba ne vedela. Jaz ne morem misliti, da bi svitli cesar tu gori poginil, pa bom še enkrat poskusil in vse sile napel, da ga rešim. Ni treba, da kdo drug vé moj sklep kakor ti. Lahko mogoče, da se več ne vernem pa bi toraj rad, da mi pozdraviš očeta in sestro še enkrat. Ali mi boš storil to? Martin, ali jima boš povedal, kar sem nekdam v Inšpruku cesarju obljubil za njegovo milost, ko nas je tako prijazno sprejel? Zdaj je prišel čas, ali ga bom rešil, ali pa bom zanj poginil. Martin, obljubi mi, da mi boš to storil.“

„Janez“, reče z živo besedo Martin na to, „ali si ti kdaj šel na kako stermino v gorah, da bi jaz ne bil s teboj šel, pa bi te danes samega puščal! Ne, viž, brate, tega ne hoti; v božjih rokah je, da ali živa ostaneva ali umreva. Jaz pojdem s teboj.“

„Naka, Martin, ti moraš ostati pri Lizi, svoji nevesti, ti jo moraš tolažiti, ako se jaz več ne povernem.“

„Veš kaj, Janez? tvoji sestri povejva, da meniva iti na steno, naj ona razsodi ali naj greva oba ali samo eden. Obema ne bo branila, vsaj velja za cesarja, in Bog bo z nama.“

Liza je klečala in molila tik očeta. Mladenča stopita k njima pa povesta, kaj namerjata. Liza obledi kakor merlič in ni mogla nobene besede spregovoriti. Oče Andrej pa ju objame in stisne na persi.

„Oče, dragi ljubi oče,“ reče Janez, „daj, blagoslovite me in dovolite, da grem na steno. Vse mi nekaj pravi, da bom rešil našega dobrotnika in ne bom po-

ginil. Ti, Martin, pa tukaj ostani pri očetu in sestri. Mogoče bi bilo vendar le, da me smert dohiti, pa kdo ju bo tolažil, ako oba pogineva? Ne obotavljajmo se, čas poteka; z Bogom, oče; z Bogom, sestrica; z Bogom, Martin!"

"Ne, pri Bogu ne," klikne Martin, "jaz ne grem od tebe. Oče nebeški, ki čuje nad berzo kozo po pečevji, tudi ne bo zapustil očeta in sestre. Ne odvrčaj me več, s teboj pojdem, pa je. Liza, ljuba moja nevesta, ali moraš biti zato name jezna, ker ti brata nočem zapustiti?" Pri teh besedah se Liza nasloni bratu na persi bleda kakor bi bila brez duše; žalostna vpira oči v ljuba mladenča, kakor bi si hotla njuno podobo še enkrat v spomin vtisniti; čez nekaj časa pa reče s potihlim glasom: "Pojdita zdaj oba in storita, kar sta sklenila, moja molitev vaju bo spremljevala."

"Bog daj srečo!" reče Janez, "tako bodi v božjem imenu. Ostanite z Bogom, oče; z Bogom sestrica, dokler se ne vidimo".

Med tem se je zbrala množica dolincev okoli njih in sto in sto želj je puhtelo proti nebu, da bi se jima po sreči izšlo. Naj starejši strelci so z glavami majali in si govorili: teh dveh ne bo nikoli več nazaj. In ko sta mladenča skozi ljudi stopala, so jima vsi roke podajali za slovo in sam nadvojvoda Žiga ju je objel in jima sto sreč želel.

Grozna tihota je nastala, ko so vidili mladenča po stermi steni plezati, kjer sta se jim zdaj skrila, zdaj spet prikazala po ovinkih, ki sta jih morala delati. To je bila zadnja poskušnja za rešenje; vedili so, da bota ali cesarja rešila ali pa bodo vsi trije grozno poginili.

16. Rešitev.

Ozrimo se nekoliko nazaj, da zvemo, kako je Maksimilijan na to strašno skalo prišel.

Šel je, ko se je dan napočil, iz Inšpruka z nekoliko spremljevalci v gore, da bi o pravem času v Zirljani prišel. Ni mislil ravno na lov, da bi lovil kako divjo kozo, hotel je samo le mož beseda biti in v svate priti, pa je stopal serčno pred spremljevalci v gore. Ko je solnce posijalo, bil je že visoko v planinah nad skalovjem in pečevjem, odetim z ledom in snegom. Kar zagleda z bistrim očesom ne daleč na Martinji steni lepo divjo kozico, ki je na preži bila, ko so se druge pasle, kajti divje koze ne živé rade po samem, živi jih večidel po več vkup in tam, kjer počivajo ali se pasejo, si vselej zberó eno, ki gre na stražo in pazi in gleda na vse strani po skalovji, in ko čuti, da se kaka nevarnost bliža, zapiska s tankim glasom, da druge opomni, naj se čujejo. Komaj cesar kozo ugleda, pa plane za njo in pleza na Martinjo steno. Kozá ga kmalo spazi, pa pobegne in skače od skale do skale. Cesar skače za njo čez skale in razpoke, da pride na verh stene; tu se spne čez nek podvez, da bi navzdol plezal, kar se mu kamen spod nog odvali in pade dva sežnja globoko na zert, od kodar ni mogel ne naprej, ne nazaj,

To se mu je prigodilo okoli osme ure zjutraj. Previdil je koj na prvi pogled, da mu ni mogoče od tod nikamor oditi, da bo moral tukaj strašno poginiti. Težko in mučno mu je bilo, ker se ni smel skoraj nič ganiti in je moral vedno gledati v globočino. Tudi solnce, ki se je v skalo vpiralo, je hudo pripekalo in cesarju težave še pomnoževalo.

Ako bi bil kdo drug na njegovem mestu, poskočil bi bil že davno v globočino, da bi se rešil daljnih bolečin z naglo smertjo, ali Maksimilijan je bil stanoviten

in je terdno veroval v Boga, v čigar rokah je osoda vsakega človeka, in ki tudi njemu lahko pomaga iz nevarnosti. Že je stal na tem strašnem kraju cele dve uri, kar ugleda v dolini svate in kmalo spozná, da so zvedeli za njegovo nesrečo. Besede iz trobila je precej prvo-krat slišal, pa je snel svojo svitlo orožno ovezo, privezal na njo pismice in vergel v dolino; ali preslabo je zagnal, pa se je ovesa vjela na neko skalo. Ko v drugo zatrobijo iz doline, verže samostro z napisanim lističem, ali tudi to je preslabo zagnal, padla je na skalo in se razdrobivši razletela po razpokah. V tretje zapoje trobilo. Zdaj sname zlato verižico s persi, ovije ž njo kamen z listom, z zadnjim, ki ga je še imel, in zažene jo na vso moč, da so mu od zagona roke in noge zaderhtéle in je skor sam čez skalo padel.

Kmalopazi, da je veriga na tla doletela, ko vidi, da se je začelo vse po dolini pregibati in zasliši čez nekaj časa zvon Zirljanski. Ni dolgo terpelo in dogermi do njega strel in zagleda duhovna z monštranco. Pripravljen za smert, poklekne in prosi, naj mu Bog grehe odpusti, ker mu je prišla zadnja ura. V drugo zasliši strel, ki mu je dal znamenje, naj prejme sveti blagoslov; skloni glavo v ponižnosti in vernem upanju in tako prejme sveto obhajilo.

Po tem svetem opraviilu so ga jele moči zapuščati. Poldne je že davno prešlo, solnce se jelo nagibati. Maksimilijan do smerti utrujen, se zgrudi na terdo kamenje, pred očmi se mu je jelo tamniti, kakor bi se mu smert približevala, da ga reši britke težave.

Kar zasliši zraven sebe glas: „Hola, svetli cesar, ali ste še živi? Maksimilijan povzdigne hitro glavo, in ko zagleda Janeza pred seboj, zravna se kvišku in zagleda nad seboj Martina stegnjenega čez skalo, ki je deržal verv, po kateri je Janez k njemu splezal.

„Svitli cesar,“ nastavi Janez besedo, „rešeni ste, ali gubiti nimamo ne minutice, če hočemo, da se stvar dobro končá.“ To reče pa mu dene na roke in na noge deréze, opaše ga z vervjo, dá mu iz čašice, ki jo je s seboj imel piti, da se okrepčá, potem pa mu pomaga najpred do Martina, odkodar sta ga vodila po vertoglavih potih do varnega verha. Ko pridejo na verh in ni bilo več nevarnosti, objame cesar ves vesel svoja rešnika rekoč: „O, zdaj se pojde pa domú!“

In po dolini se zažene stoglasno veselje, da se je razlegalo od gore do gore. Od vseh strani so vreli cesarju naproti in stari nadvojvoda objame trepetaje vnuka, ko prideta skup.

Ni ga bilo nikoli krasnejšega dne, kakor ta, ki ga je danes Maksimilijan obhajal v Zirljanski dolini. Serce mu je plavalo v veselju, da je spet življenju povernjen; zdelo se mu je, kakor bi bil znova rojen in vse prestane bolečine pozabivši, se je družil z vernim in veselim ljudstvom in jim pripovedoval svojo nesrečo. Viditi je bil, kakor oče med sinovi po nevarni bolezni.

Kajti neki cesar zdaj tako važnega z ujcom govori? Zakaj stopajo na njegovo besedo vitezi in gospoda okoli stola, ki je nanj sedel? — Lej, zdaj so se njegovi strelci in straže v širok kolobar postavili in Maksimilijan išče nekaj z očmi po množici, in ko ne najde, kar išče, pokliče oznanika nadvojvodovega, pa mu nekaj prišepne. Ta stopi na to v sredo kolobarja, vzdigne zlato palico in reče na glas, da se je dobro slišalo: „Svetli cesar Maksimilijan želi, da prideta pred njega njegova rešnika Cipsarjev Janez in Brezarjev Martin, da bota zvedela, kako jima želi poplačati dobroto, ki sta mu jo storila.“

Ali mladenča nista bila med temi, ki so bili ravno okoli cesarja zbrani; bila sta pred domačo hišico pri očetu in sestri. Lizi so obledele lica spet zažarele od

veselja in oče Andrej je ves v radosti plavaje verlega sina objemal.

„Vidva sta cesarja rešila“ — reče in dalje govori: „blagoslov vama zato, kajti to delo bo poplačal Bog v nebesih stoterno tu in tam. O ti preljubi oče nad ozvezdjem! Kaj so težave moje ječe, kaj moje bolečine na tezavnici proti veselju te ure? Kje v celi prostrani deželi je oče, ki je tako veselje nad svojimi otroci doživel kakor jaz? Kdo bi omahoval v sili in nevarnosti, ko se preterpéte bolečine tako bogato poplačujejo?“

Veselo klicanje „Janez! Martin!“ je zdaj do njih doletelo. „Čujta,“ reče Cipsar, „vaji kličejo.“ In zmirom bliže je prihajalo klicanje, prihiteli so dolinski mladenči po nju, da ju peljejo pred cesarja.

Kakor bi bila kaj zadolžila, tako sta stala med ljudstvom in oči pobešala. Maksimilijan vstane in veselo pogleduje čversta mladenča, ki sta se popred, za smert nemareča, serčno spenjala od skale do skale, ki sta tam gori lahko gledala cesarju v oči, zdaj sta jih pa pobešala v tla in oblivala ju je erdečica.

„Cipsarjev Janez in Brezarjev Martin,“ spregovori čez nekaj časa cesar, „stopita bliže k meni in pokleknila pred svojega cesarja. Že v Inšpruku sem opazil in previdil, da imata serce vdano čednosti in pobožnosti, zlasti pa ljubezni do očeta. Danes se je pa še prav očitno pokazala in poterdila vajina ljubezen in zvestoba do vladarja, in meni bi bila gotovo že zadnja ura odbila, če bi me ne bila vidva s smertno nevarnostjo rešila. Za to dobroto sem vama dolžen vso milost in nagljenje, pa bom toraj naznanil svojo voljo pričo vseh pričujočih. Od danes sta svobodna in plemenita gospoda in povsod po vsej prostrani deržavi vaju mora vsak za taka imeti. Dobila bota vsak svoj pečat za se, za otroke in otrok otroke. Dal vama bom napraviti čelado in gerb; na tvojem gerbu, Janez, bo vdelana divja koza v skoku

in planinska cvetlica; na tvojem, Martin, pa glava divje kože s sedmimi kapljami kervi. Nadalje velevam, da se ima na tem mestu, kjer vama to oznanjam, sozidati lep terden grad. Moj ljubljeni stric nadvojvoda Žiga bo dal še to leto zidanje začeti, ki se ima v dveh letih dogotoviti in z vsem potrebnim pohištvom preskerbeti. Verh tega bota dobila še lep dar v zlatu. Vse to bodi vajino in vajnih otrók in otrók otrók, o čemur bom pismo precej jutri naredil."

Na to vzdigne cesar mladenča, ki sta vsa ginjena pred njim klečala. Zvesti dolinci pa niso več mogli veselja berzdati, hvalili so na glas blagega cesarja in njegova rešnika.

Med tem se je dan nagnil; zdaj zapoje Zirljanski zvon in dolga procesija se je primikala k lepo okinčani cerkvi. To so bili Martinovi in Lizini svatje. Cesarjevi in nadvojvodovi spremljevalci so se jim tudi pridružili. Cesar pa je šel kakor starašina z nevesto pred oltar, kakor je bil obljubil. In ko so stari g. fajmošter ob kratkem, toda z živo besedo omenili žalost dogodkov pred današnjim veselim dnem, ki zdaj združuje dva pobožna za vekomaj, ni ga bilo ne enega suhega očesa. — Kakor sin očeta, tako je držal blagi cesar preve-selega Andreja objetega, ko sta ženin in nevesta perstana menjevala.

Po svetem opravi, ko je solnce za gore zahajalo in blede luna čez gore priplavala, vzame cesar od zvestih dolincov slovó in po vseh gorah se zasvetijo kresovi odhajajočemu na čast in slavo, in iz sto in sto gerl so germeli glasovi: „Bog živi cesarja.“

Mir in veselje sta spremljala nova zakonska in njuno družino po vseh potih. Ko je prišel cesar čez tri leta nazaj v dolino, našel je dva para srečnih zakonskih v lepem gradu, ker tudi Janez se je bil oženil. Ali ko je poprašal po očetu Andreju, peljala sta ga

moža molčé v grajski vert, tukaj v grobu z znamenjem iz belega marmorja in okinčanem z rožami in lilijami je počival terpinec Andrej.

Sklep.

Bilo je 1490. leta proti jeseni v takem času, ko tudi po gorah ni več snega, ko je nekaj lovcov na visoki Soljski steni našlo človeško ohrodje. Ležalo je na skali; odeto je bilo le z malo ostanki nekdanje obleke in držalo je v rokah zaerjavelo samostro. Snežnica in sapa sta mesne dele odstranila, da ni drugega ostalo, kakor zgolj kosti. Ko so ohrodje bolj na tanko pregledali, našli so, da je bilo eno stegno zlomljeno. Nesrečni človek je blezo z višine na to mesto padel in zavolj zlomljene noge ni mogel dalje iti. Lakota, žeja in nezmerne bolečine so ga izročile pregrozni smerti. „Bog je sodil!“ rekó lovci, ko spoznajo po orožju, po samostri in lovskem nožu, da je tu poginil stari *Vidéc*. Pomolijo za njegovo dušo in pobegnejo v strahu od groznega mesta.

Šinčetovemu Tonetu je cesar smert prizanesel, potem je pa šel med vojšake in je na vojski umerl za dom in za cesarja.

2.

Nezadovoljnik.

1. Po svetu sem brusil
 Že dolgo peté,
 Veliko sem skusil
 V življenju, se vé:
 Sem šel po deželi,
 Po mestih okrog,
 Dobil sem po čeli
 Že marsikak rog.

2. Prišel sem do kmeta,
 Ki bil je ovčar,
 In prosim očeta:
 Pri vas bom ovčar;
 Sem služil črez pleče
 Veliko klobas,
 Tud bič je goreče
 Prepeval na glas.
3. V terg pojdem od kmeta —
 Pri sebi sem djal, —
 Mi srečo obeta
 Od glave do tal;
 Al tam so zijali,
 Me pitali: trep?
 Na osla me djali,
 In dali pod rep.
4. Zdaj grem pa na ceste,
 Kočjažil bom tam,
 Rad vozim neveste,
 In piti ga znam:
 Alj kaj, da sirota
 Sem vpregel za rep,
 In tud' ta dobrot
 Je šla na precep.
5. Stenár hočem biti,
 Al kaki mizar,
 Se mlinar učiti,
 Al biti zidar;
 Res ude imam zdrave
 Al mehke roké,
 Sem lepe postave,
 Je škoda za njé.

6. Raji v šolo bom hodil,
Učen bom gospod,
Ljudí srečno vodil
V nebesa od tod;
Al kaj, da jo glave!
Nič noter ne gré,
Iz slame in trave
Možgane imam le.

7. Še to čem storiti,
Oženil se bom,
Kaj more bolj biti,
Ko žena in dom?
Nesreča nobena
Saj tjakaj ne zná,
Kjer mož in pa žena
Sta en'ga sercá.

8. Al zdaj še le s konja
Na osla sem djan,
Ker moja postonja
Me kljuje cel dan;
Če koljkaj v taberno
Zasučem peté,
Že vpije nezumno,
Se dere črez mé.

9. Kaj hočem začeti,
Kaj mi je storit' ?
Več nočem živeti,
Se hočem vtopit;
Pa merzla je voda,
Že dobro to vém,
Je daleč do proda,
Raji tjakaj ne grem.

10. Nikjer pač na sveti
 Brez ternja ni rož,
 Le tam pri Očeti
 Ti našel jih boš;
 Poterpi še malo,
 Saj dolgo ne bo,
 Da večno nehalo
 Vse zemeljsko bo.

J. Virk.

3.

Jošt.

(Povest za kmečke ljudi; spisal P. Gros.)

Imel je kmet Stermec lepo navado, da je vsako nedeljo po keršanskem nauku svoje otroke in posle krog sebe zbiral, in se ž njimi najpred o božji besedi, ki so jo v cerkvi slišali, potem pa tudi o marsikterih kmetijskih potrebah in delih pogovarjal. Hotel je namreč, da bi bili vsi njegovi otroci in posli dobri, pravi kristjani in pošteni, umni delavci.

Zares lep izgled in vreden, da ga vsak gospodar posnema, namesto da svoje s kervavimi žulji zaslužene krajcarje ob nedeljah in praznikih po kerčmah zapravlja, svojo družino pa doma stradati pusti in tako posvečene dneve oskrunja! —

Ali Jošta, dosihmal dobrega in pridnega hlapca, že ene nedelje sem ni kaj veselilo pri teh kratkočasnih in spodbudivnih pogovorih. Zakaj neki ne? Soznanil se je z dvema malopridnima hlapcoma iz vasi, Matjažem in Martincom po imenu. Bili so ju ravno zavoljo slabega življenja iz službe spokali; zato sta si prizadevala, tudi Jošta ob kruh in ob poštenje pripraviti,

Jošt, ki je njunim sladkim besedam vedno bolj verjel, ker bil je on kaj lahkoveren človek, ju vedno bolj uboga. Začel je vsako nedeljo pozneje v cerkev dohajati, je ondi vedno bliže pri vratih ostajal, odkodar se je po izgledu svojih slabih tovaršev pred pridigo vselej ven izmuzal. Hodil je za rob v senco košate lipe ležat; tam se je od nju tudi kvartati učil, ker v čast mu moram reči, dosihmal še teh umazanih blekov ni poznal; potem pa so ga tovarši v kako pivnico spravili in tam, se ve da, za njegove krajcarčke pili. Pri ti priložnosti pa sta njegova malopridna prijatla nar več čez vse poštene gospodarje opraviti imela, posebno pa sta Stermca obirala in obrekovala.

Ravno je solnce za božjo gnado zahajalo, in Stermec hoče svojo družino razpustiti, ko Jošt v izbo stopi. Gospodarja rudečica polije, in že hoče svojega hlapca prav dobro okregati, da tako pozno pride; pa si berž prevdari, in si misli: „Najprej hočem z lepó poskusiti“. Zato stopi pred Jošta in ga takole nagovori: „Ljubi Jošt! kako je vendar to, da mi zdaj vedno pozneje domú prihajaš, in tako čas drugodi tratiš in delo domá zanemarjaš. Glej, tudi o današnjem božjem nauku, so mi vedili ti,“ s tim pokaže na družino — „kaj lepo povedati, ali boš ti vedno zadnji med njimi? Povej mi saj nekoliko o tem nauku ki je bil vendar tako lep, in ga je še celo moja Nežica, petletno otročè, nekoliko povedati znala.“

Toda Jošt, ki še danes popoldne cerkve od znotraj vidil ni, pogleduje zdaj enega in drugega izmed družine, in ne ve kaj odgovoriti; nazadnje se vendar prederzno zravná, ter pravi: „Poznate me, da, kar sem pri vas, sem rad v cerkev hodil, in se sploh prav obnašal. Tudi danes sem bil notri, pa ker mi je bilo zelo vroče, grem iz cerkve pod lipo, da se nekoliko ohladim. Pa komaj se nekaj časa hladim, že pridejo g. kaplan in

mene in še druge moje prijatle glasno okregajo, ter v cerkev zgnati žugajo; toda mi jo — čez zid potegnemo. Glejte, tako sramoto so nam storili! Zato pa smo se pomenili, v domačo cerkev ne hoditi več, naj veljá, kar hoče! —

„Takó, takó!“ začne sedaj gospodar „take ljudi za prijatle šteješ, kateri tebe v pregrehe, ki so zoper sv. Duha, zapeljujejo, in te tako rekoč v zanke lové; pokaženi so, in bi tudi tebe radi izneverili, ter sebi enakega storili. Oj Jošt, kaj tacega bi ne bil mislil od tebe! Le premisli, kako malo vrednosti imajo pri vsih poštenih taki ljudjé: vsak se jih ogiblje, niso to, kar se kažejo, tvoji prijatli, ampak tvoji dušni in telesni sovražniki so. Ali pa g. kaplan niso prav imeli? Cerkev, ne pa kraj pod lipo je za poslušanje Božje besede! Pa vse to še ni nič, kar so vam g. kaplan storili; ravno danes sem zvedil, da ti že več nedelj namesto pridigo poslušati pod uno lipo ležat hodiš, in tako božjo službo oskrunjaš. Rečem ti, Jošt, poboljšaj se in zapusti te prijatle; ake ne, te bodo zapeljali v brezdnó pregreh, iz kterega se boš težko kdaj rešil! Spomni se, da si mi pred petimi leti, ko sem te udingjal, obljubil, se vsake slabe tovaršije ogibati.“

„Ja, kaj pa bodo prijatli rekli, če ne ostanem mož beseda?“ odverne Jošt, „smejali se mi bodo in pri vsih ljudeh za figamoža razupili.“ Na to reče gospodar: „Jošt! povedal sem ti, da tvoji prijatli niso vredni, da bi jim bil mož beseda, ogiblji se jih in ne bo se ti treba bati njih ugovorov, ker vsak pošten človek bo spoznal, da si prav storil. Da boš pa vedil, da ti jest le dobro želim, ti obljubim še konec leta en križavec na plačilu dodati, ako me vbogaš in boš zanaprej zopet v domačo cerkev hodil.“ Jošt obljubi, namuzne se in misli: „Za en tolarček pa ga že smem ubogati; saj mi

moji prijatliji res niso še nič dobrega storili, marveč večkrat za moje krajcarje pili.“

Ker je že med tem pogovorom tema nastala, razpusti Stermec svojo družino in gre večerjat. —

Teden mine, nedelja zopet pride. Bilo je ravno žegnanje ali shod. V cerkvi je pervo odvabilo. Ob cerkveni poti bilo je veliko štantov z mnogotero robo in sladkoustnimi prodajavci; krog njih pa je stalo cele trope mladih ljudi obojega spola, ki so si naj rajši serčike in druge medene pekarije z umazanimi, pohujšljivimi napisi, ki so na njih prislinjeni bili, zbirali in kupovali.

Žalostno zares je viditi, kako prodajavci taci nislanih in dušo morivnih reči ravno take dni in še celo blizo cerkve mladim ljudem tako rekoč denarje iz žepa pulijo, in zato njih duše s strupom pitajo! O, da bi bilo že take reči saj ob cerkvenih žegnanjih prodajati sploh prepovedano!

Tudi Jošt se gnjete med somnjevavci, toda njegova pot je danes naravnost proti cerkvi. Klobuk nekoliko v čelo potisnjen, in z v tla obrnjenim obrazom koraka počasi naprej, ker hitro ravno zavolj velicega drenja iti ni mogel.

Pa hūdoba ne miruje. — Že je skor na cerkvenem pragu, ko ga nekdo od zadej za roko zgrabi. Jošt se oberne in vidi, da ga Martinec za roko derži, ter ga tudi meni nič, tebi nič k bližnjemu pivskemu štantu peljá, kjer so ga Matjaž in drugi tovarši že čakali.

Matjaž ga zagledavši, mu že od daleč naproti zablavlja: „Lej ga, lej ga tepca,“ pravi on, „danes osem dni je bil še tako živ in vesel, danes pa je ves pokvarjen; derži se, kakor da bi mu bile kokoši kruh snedle!“ — „Kaj se ti je primerilo,“ prašajo tudi drugi, da se dans tako kisaš?“

Ali Jošt, kterega je zavolj okrog stoječih rudečica polila, ne odgovori nič. — Tovarši viditi, da na tako vižo ne bodo nič opravili, si zmislijo drugo. Berž kupijo bokal slivovice od prodajavca, posadijo Jošta med se na klop, ki je zraven prodajavne mize stala, mu prav pridno napijajo, ter ga mislijo vpijaniti; ali Jošt ne pije dosti.

Zdaj ga rudečonosni Matjaž na herbet buškne, in reče: „Jošt! pij, pij, in povej nam, ali si še te misli, ko danes teden? Glej, zvedili smo, da te tvoj gospodar od našega sklepa odstopiti prigovarja, pa prederto si neumen, da ga ubogaš!“

Jošt odgovori: „Ljubi Matjaž! vedi, že čez pet let sem pri njem, pa ves čas mi še ni žal besede rekel, ker me je vedno rad imel; le o tem sklepu sva si navskriž. Saj ga tudi ti poznaš, da je dober človek, in da mi le dobro hoče, če njegov svet ubogam. Obljubil mi je bil pričo vse družine, še konec leta križavec na plačilu pridati, ako se bom še zanaprej po njegovi volji vedel in v domačo cerkev k službi božji hodil; rekel mi je pa tudi, da me bo celo iz službe djal, ako ga ne ubogam.“

„Oho, ne ubogam!“ zakričijo vsi tovarši, ki so dozdej poslušali, z enim glasom, da se daleč po plani razlega, „saj nisi več otrok, da bi ti on ubogati ukazoval!“ — „In, ali misli tvoj gospodar, da je svet le tako velik, kakor njegov zelnik; danes pri tebi, jutri imam že družega še boljšega gospodarja“ beseduje zeleni, od žganja že ves posušeni Martinec. — Med tem, ko tako eden pred drugim v Jošta trabazgajo, ukaže Matjaš še en bokal sladčice prinesti, in jo natoči po kupicah, ktere napolnjene pred tovarše postavi. Berž prime eno Martinec, ki je vedno glasneje v Jošta besedoval, in vstane in pravi: „Tovarši! prijatli! vzemite vsak svojo kupo v roke, in napijmo našemu bratcu!“ „Živi! živi!“ naš brat

Jošt!“ zadoni iz vsih gerl, kakor iz enega; po tem terkajo s kupicami eno ob drugo, in vsak jo mora — do dna izpiti.

Razlega se strel možnarjev in zvonenje lepo vbranih zvonov. — Vsi ljudje se vzdignejo in deró v cerkev. Tudi Jošt, ki je akoravno bolj vesel viditi, kakor pa je zares bil, in je kakor na ternju sedel, se vzdigne in se jim hoče skrivaj zmuzniti. Toda tovarši to berž spazijo, in ker se jim še ni ljubilo dobre kapljice zapustiti, natočijo zopet kupice, napijajo eden drugemu, posebno pa silijo Jošta ž njo, ter pravijo: „Misliš, da bomo pijačo v bokalu puščali, saj je vendar dobra kapljica; cerkev pa, če le misliš svojega tanjkovestnega gospodarja poslušati in v njo iti, ti bo še jutri ravno tam stala; za danes le drugim ljudem prostor v nji pusti.“ — Na take in enake prigovarjanja se Jošt, kateremu se je že vender nekoliko po glavi verteti jelo, nazadnje vda in ostane.

Ker pa se je že Božja služba pričela, in si ti bratci blizo cerkve pijančevati ne upajo, si kupijo par bokalov sladčice in se spravijo, Jošta v sredi peljaje, v senco bližnjega gozdiča. — Do pol dneva služba božja mine, ali njim se še kar nič vstati ne mudí. Ko ta dva bokala spraznijo, si kupijo tretjega, in tako dalje terpi še njih pijančevanje celi popoldan.

Solnce s svojimi zadnjimi žarki verhove rudeči, in somnjevavci so se že razšli, ali ta pijana družba še zmiraj ne misli na razhod; dobili so denarnega Jošta v pesti: igrali so, in ga goljufali, kar se je dalo. — Zdaj prisopiha Stermcova dekla k družbi, in reče Joštu: „Jošt, celi popoldne te že iščem! Gospodar mi je ukazal, da, ako do noči domu ne prideš, te bo težko kdaj pod svojo streho pustil!“

Vsi njegovi tovarši se osupnjeno pogledujejo in Matjaž, ki je že zlo pijan, klobacá kviško in hoče dekle

dobro ozmerjati; toda Jošt, čeravno že zlo nalit, ga ne pusti govoriti, vzame kupico v roke in jo hoče dekli podati, rekoč: „Pojdi pit Neža, saj je vendar danes naš somenj, zakaj bi se ne smeli razveseljevati!“ — Toda Neža noče piti, ter nadaljuje: „Gospodar je ravno zato jezen, ker je pustil dobro kosilo napraviti, ti pa si se umaknil, in se raji med svojimi slabimi tovarši kratkočasiš; tudi je zvedil, da ravno danes, na tak častit dan, še celo v cerkvi nisi bil.“

Jošta je to govorjenje deklino zelo zapeklo, toraj se hoče precej domu podati; ali njegovi tovarši ga ne pusté, in deklo pa s toliko gerdimi in umazanimi besedami pikajo, da ne more dosti naglo uteči.

Jelo se je mračiti. Gospodar sedi s svojo ženo in otroci še v vertu pri zeleni mizi, ko dekla pride in pove, da s hlapcom ni nič opravila, da je ves nalit in da, čeravno jo je hotel že vbogati, ga tovarši, katerih je dosto krog njega, domu iti ne pusté. — „Ko človek v mrežo hudobe in njenih pomagačev zaide, se težko kedaj iz nje reši.“

„Že prav,“ reče gospodar, „veš kaj, Jera!“ tako je bilo njegovi ženi imé, „imel sem več tednov poterpljenje s hlapcom, obljubil sem mu celo križavec konec leta na plačilu pridati, ako se poboljša, ter svoje slabe tovarše zapusti in ne ravna po njih izgledih; pa ker ne pomaga lepa beseda in svét moj, ga bom, ako mi še kmalo nocoj domu ne pride, jutri iz službe djal: tacega posla nočem, in ne smem pri hiši terpeti, če ne — mi še drugo družino pohujša in spridi.“

„Stori, kar veš, da je prav,“ odgovori žena, „kar si še dozdej v tacih zadevah storil, vedno sem spoznala, da si prav storil; tudi tega ti ne morem ovreči: kdor ne uboga, naj ga tepe nadloga!“

„O da bi bilo tacih gospodarjev dosti na svetu!

Ne bilo bi potem toljko revšine in nepokornosti, ktera le iz samopašnosti gospodarjev in gospodinj in pa iz zapravljivosti in pijančevanja slabih poslov izhaja!"

Pozno v noči je. — Po lepem gorkem dnevu prišel je pohleven dež, ki vso naravo oživlja; pa tudi ponočne tičke, pijance, na dom podi. Stermec še zmiraj ne zaspi; od skerbi do zapeljanega Jošta sedi v spavnici pri oknu in čaka, da pride nerodni hlapin.

Zdaj zasliši vrisk in krik ponočnjakov, ki se vedno bolj njegovi hiši bližajo. Odpre okno, in čaka z lučjo v roci, kdo prihaja. Res pride kakih dvanajst pijancov po cesti, ki pojejo, ukajo, kolnejo in rogovilijo, kar se da. Kmet, glas svojega hlapca med njimi spoznavši, zakliče: „Jošt! Jošt!“ Toda Jošt mu le zabavlja in pravi, da ne mara za tacega gospodarja, ki preži in vprašuje, kdaj in kako njegov hlapec domú hodi.

Stermec, ki mu taka nehvaležnost britko v serce reže, gre k počitku. — Ponočnjaki pa se vlečejo v sosednjo vas, v prvo žganjarsko pivnico.

Pa ne stopijo še čez prag, ko jim stopita dva oborožena žandarja naproti. Njih rovarsko vpitje ju je priklicalo. Vname se tepež in žandarja jih po kratkem boju povežeta in v ječo odpeljeta.

V ječi se vest Joštu oglasi; glasno mu začne očitati, zakaj ni slušal svojega ljubeznivega gospodarja, in ni šel domú. — Ko bi bil on sam v ječi, bi bila že kaj opravila, ali žalibog! bili so vsi skup v eno luknjo djani. — Namesto da bi bili zaspali, so hudo zabavljali in godernjali čez ostre postave in grozili vsim poštenim ljudém, še bolj pa Stermecu, ker so mislili, da jih je on stražnikom zatožil. Stermeca sta posebno Matjaž in Martinec obirati vedila. Bila sta ta dva malopridneža, kakor sem že rekel, pred enimi tedni zavoljo nju slabega življenja iz službe djana, in sta zdaj, ko ju nobeden poštenjak v službo vzeti ni hotel, pri

nekem njima podobnem gorjancu v dnino drevarila: to-raj nista vedila drugači svoje jeze nad poštenimi gospodarji razhladiti, kakor da sta jih prav pridno obje-dala. V sredi take druhali je Joštova vest berž vtihniti mogla.

Čez tri dni jih razpusté iz ječe. Vsak zmed njih vé kam iti, le Jošt ne vé, kam bi se ober-nil. K Stermecu bi bil šel rad, ali nekaj ga je bilo sram, malo pa je bil preošaben, da bi ga bil šel odpuščanja prosit. Tedaj rajši svoja najdrajša pri-jatla Matjaža in Martinca, ki sta se mu vedno bolj prikupila, prosi, da mu ona dva pri gorjancu zaslužek naklonita, kar mu tudi rada obljubita. Ker je pa Jošt še nekaj cvenka imel, ju pelja zopet v kerčmo. Od ondi pošlje nekega postopača k Stermecu po svoje za-služeno plačilo in svojo obleko. — V kratkem prinese poslanec skrinjo z obleko in pa zasluženo plačilo, rekoč, da mu Stermec srečo voši k njegovi prihodnji službi. Tovarša vesela, da ima Jošt še kaj cvenka, še bolj vanj tiščita in za njegove denarje pijeta.

Še le pozno na večer se vlečejo vsi trije v goro k Meršniku — novemu gospodarju.

Imel je tudi gorjanec Meršnik žganjarsko pivnico, v katero pa pošteni ljudje nikdar niso zahajali; le tiho-tapci in skrivni lovci so se po njej potikali. — Meršnik, vesel takega junaka v dnino dobiti, ker Jošt je bil zares visoke in lepe postave, še bolj pa, ko je zvedil od nje-govih prijatlov, da ima lep mošniček penězov pri sebi; prinese berž polič žganja na mizo. Pa s prvim poli-čem ni bilo zadosti. Jošt, ves vesel tako priljudnega in zgovornega gospodarja, plačuje polič za poličem, tako dolgo, da se je že tisti večer njegov mošniček do ma-lega spraznil. — Ko bi bil Jošt premislil, s kakim tru-dom in varčnostjo je bil denarje služil in hranjeval,

gotovo bi se mu bili bolje smilili! — Pa sladki strup mu tacih misel ni pustil v glavo! —

„Po slabi tovaršiji rada glava boli,“ pravi prislovica. Tudi Jošta je drugi dan, ko se prebudí, nekak žalost obšla, ko pregleduje in preiskuje svojo lepo pa — do malega suho mošnico. Vest mu zdaj bolj ko zadnjič njegovo nevbogljivost in spačenost očita, „Glej!“ mu vpije notranji glas, „pred štirimi tedni še nisi mislil, kam te zna slabo tovaršenje in spačeno življenje zapejljati in da bo tudi tvoja nevbogljivost do gospodarja in mlačnost do službe božje tako hudo kaznovana. Če bi ti ne bil vbogal svojih malopridnih tovaršev in rajši v cerkev hodil, kar bi te bilo le malo premagovanja veljalo, še danes in še dalje bi bil pri Stermcu in tvoja mošna bi bila še polna; pa ne samo to, tudi si v malo dneh pri vsih poštenih ljudeh ob dobro ime in veljavo prišel: kdor ne uboga, ga tepe nadloga!“

Ko še Jošt tako in enako svoj sedANJI stan premišljuje, ga pokliče Meršnik, ter mu veli v izbi, kjer je že druga družina krog mizo sedela, zajterkovat. Ko snedó, ukaže Meršnik svoji hčeri vsakemu iz med njih z moko in maslom nabasano bisago, sekiro in puško prinesiti. Jošt, tudi puško vglédavši, bi rad prašal čemu da bo, pa si ne upa. — Zadenejo si vsak svojo bisago na ramo, puško in sekiro pa pod pazduho, in jo odrinejo v bližni gozd. Med potjo razloži Martínec Joštu, da je v gozdu, kjer bodo drevarili, dosti zveri, katero radi skrivaj pufajo, kedar grajskih lovcov ondi ni; meso potem snedó, kože pa Meršniku za dobre denarje prodajo, in tako dvojni dobiček imajo. Tudi drugi tovarši, katerih skupaj je blizo dvajset bilo, vedó o lovu tako sladko govoriti, da ne-skušnemu Joštu tudi želje po tujem blagu v sercu zbudijo.

Res je v gozdu, kjer so drevarili, dosti zveri živele, ali loviti jih je bilo prepovedano. Imel je bližnji

grajšak lov v najem, in gorje mu, kogar so njegovi na tatvini zasačili; dostikrat pa je grajšak tudi sam lovil; toljkanj nevarnejše in težje je bilo skrivnim lovcem njih tatvinsko delo. Ker so bili eni izmed njih že več let tu drevarili, so vselej pred dobro spazili, kdaj da ni bilo grajšinskih v gozdu. Vedno so kaj vstreljenega v svojo kočico prinesli, ondi meso skuhali, kože pa od tedna do tedna skrili, in ob sabotih večerih doma gospodarju prodali, skupljeni denar pa večidel koj pri njem zapili.

Jošt še od začetka streljati ni znal; pa ker mu je tatvina z dobičkom vendar le v oči bodla, se kmalo tudi puške navadi. Predenj je pol leta preteklo, je bil že on čeravno ne narboljši, vendar narprederniši skrivni lovec. Dostokrat je z lovom drevarenje zanemarjal; pa ga ima Meršnik vendar naj raji, ker mu je toljkanj več kož nanosil.

Tako človek, kateri se male nevarnosti ne varuje, vedno prederznejše v jamo pregreh zahaja, iz ktere le s težavo kdaj vstati zamore!

Za hladno jesenjo, prišla je merzla zima. Tudi okoli Joštovega serca se je po polletnem slabem življenju terd led napravil. — Pa saj ne more drugači biti! Kar je pri Meršniku, še nobene cerkve vidil ni! V takem življenju, kakor je bilo njegovo zdaj, mora še tako rahločutna vest omolkneti. — Pa Bog nekaj časa gleda, potem še le udari. — Sneg že več dni zemljo pokriva; pa Jošta v njegovi tatvini ne zaderžuje, temveč ga še spodbada, ker se zdaj sled zverí že na snegu pozná. Ali ravno to Jošta izdá. — Bilo je sabote večer. Tovarši njegovi jo odrinejo proti domu, pa Joštu se ž njimi iti ne poljubi; ker med tednom ni nič ustrelil, bi saj danes kaj rad dobil. Luna mu sije, lovcov grajskih se tudi ne nadja, torej gre raji dalje po gozdu. Kmalu mu priskače nasproti lepa serna — in puf! je ležala v

kervi. Serce mu veselja poskakuje. Zadene si jo na herbet, ter hiti ž njo v bajto; ondi jo misli še odreti in potem kožo domu zanesti. Bil pa je tisti večer tudi grajšak s svojimi štirimi lovci v gozdu; slišal je sam strel iz Joštove puške, toraj nemudoma pošlje dvoje svojih lovcov tatu sledit. Ker sta pa drevarje že davno na sumu imela, jo naravnost proti kočici mahata. Ko prideta do nje, vidita, da notri luč gori; terkata na vrata, in ko se nobeden iz nje ne oglasi, jih s silo polomastita. Jošt, ki je ravno serno derl, se hoče z nožem braniti, ali žugata ga ustreliti, če se jima z lepo ne udá. Med tem prikoraka tudi grajšak sam za njima z drugima lovcoma. Ukaže Jošta zvezati in še tisti večer v grajšinsko ječo zapreti; drugi dan ga izročí sodniji, ktera ga za eno leto v ječo obsodi.

O koliko je še sedaj poslov po svetu, ki si le tacih gospodarjev iščejo, kateri jim živež in zaslužek dajejo, za njih zadržanje pa se ne zmenijo! — Pa Bog hotel, da bi tudi tacih slabih gospodarjev ne bilo, kakor je bil gorjanec Meršnik; saj so jim posli z dušo in s telesom na vest izročeni, pa kolikokrat še poprašajo ali pogledajo ne za njimi, kako se vedejo, da jim le pridno delajo in njih bogastvo množiti pomagajo, čeravno dostokrat na nepošteno vižo! — Kakšen odgovor bodo dajali taki gospodarji pred Božjim stolom! —

* * *

Lepo spomladno jutro je, ko Jošt, čez leto iz ječe izpuščen, zopet zeleno naravo ugleda. Da bi čisti juterni zrak, ktereга je v ječi med ozidjem toljko pogrešal, lože vžival se poda na bližnji griček, odkodar se je daleč po ravnini vidilo. Vsede so ondi na štor. Ves zamišljen pregleduje naravo, ki mu je bila čez toljko časa kakor nova; solnce, ki je ravno vzhajalo, zdi se

mu še enkrat svitljeje; cvetlice, s katerimi so bili travniki pregernjeni, se mu veliko lepše zdijo in veliko slajše mu duhté, kakor poprej še nikdar ne tako; še celo petje pticic zdelo se mu je, kakor najlepša godba. In zakaj bi ne? Saj je tudi nam spomladi narava ljubša in milejša, ko ob drugih letnih časih; še bolj pa po nji hrepení priprosti sin narave, on, ki tretjino svojega življenja pod prostim nebom preživlja, pa je potem več časa uživati ne sme! — Vtopljen v premišljevanje Božje vsegamogočnosti in dobrote zraven svoje nevrednosti, sedi več ur na štoru. Ni čuda, da mu solzé hvaležnosti do Boga očí zalijó. Žarki milosti Božje ga obsijejo. — Led, ki je toljko časa njegovo serce obdajal, se začne tajati. Vest se mu oglašá in vedno glasneje mu kliče: „Prestal si zasluženó kazen za svojo pregreho, in milost Božja te še pusti živeti; dana ti je priložnost, se spreobrniti in poboljšati; pojdi toraj k ljudém, poišči si v domači vasi poštenega gospodarja, kakor ti je bilo od gosposke naročeno; ne pečaj se več z malopridneži, ki le svojega pridá iščejo in tvoje pogube želé, ako ne, te zna Božja roka v tvoji nespokornosti zadeti!“ Jošt dolgo ne ve, kaj bi storil; nazadnje vest zmaga. Napoti se naravnost v domačo vas. Ker vé, da se ga znajo ljudjé braniti v službo, se podá na ravnost k gospodu fajmoštru. Ves skesan jih prosi, naj mu odpusté, kar jih je s svojim pohujšivnim življenjem žalil; ob enem pa tudi oblubi, poboljšati se. Prosi jih še dalje, naj mu nasvetovajo kako pošteno službo in ga priporočé kakemu dobremu gospodarju, ker vé, da je pri ljudeh ob ime prišel in bi se ga vsak branil v službo vzeti.

Gospod fajmošter veseli nad toljko skesanim Joštom, začnejo takole govoriti: „Ljubi Jošt! znano mi je tvojo napačno življenje od tistega dné, ko si kruha pijan, svojega dobrega gospodarja tako nehvaležno zapustil, notri do tistega časa, da te je kazen — ječa za-

dela. — Z žalostjo sem slišal tvoje potikanje po gozdu; vedno sem Boga prosil, tebe zopet na pravi poti popboljšanja viditi. — Glej, tako se godi takim, kateri naukov svojih predpostavljenih ne vbogajo; hudoba take iz ene pregrehe v drugo in tretjo še večo zamota, tako da ga zadnjič čisto vjame. Bog se je tebe usmilil in ti čas za popboljšanje podaril; iz hvaležnosti do njega popravi toraj, kar si dobrega zamudil in slabega storil, zakaj pride ura, ko bodo grešniki na vrata božje milosti terkali, pa jim Gospod poreče: „Jest vas ne poznam!“ — Posebno milost si še ti pri Bogu našel, glej: oba tvoja nar ljubša prijatla, na ktera si toliko zaupal, sta že za svoje slabo življenje Bogu odgovor dala. Matjaž je neki večer tako pil, da se mu žganje vname in na mestu umerje; Martinec pa je umerl v ječi, kamor so ga z drugimi tovarši zavolj tatvine zaperli.

Ko še g. fajmošter tako govorijo, poterka Stermec, prvi Joštov gospodar, in v izbo stopi. Prišel je ravnu v važnem opravilu k g. fajmoštru. Bil je pred nekaj časom od soseske za župana izvoljen in se je za vsako reč, ktera mu je bila o tej službi neznana, z g. fajmoštrom posvetoval.

Jošt skor okamní, ko Stermca zagleda, in že jo hoče naglo iz sobe pobegniti, ali g. fajmošter ga za roko primejo in mu še ostati velijo, Stermca pa takole nagovoré: „Ravno prav ste prišli!“ Vi oče župan ste mi o nastopu županstva željo razodeli, da bi Jošta, kadar iz ječe pride in se popboljšati hoče, zopet v službo vzeli; tukaj je zdaj on, obljubil mi je ravnokar se popboljšati in zopet pošteno živeti. Prosil me je, da bi mu kakega dobrega gospodarja nasvetoval. Veseli me Joštov sklep, še bolj pa vaše usmiljeno serce do nesrečnega Jošta, toraj ga vašemu varstvu in vaši skerbi priporočim; upam, da vaše usmiljenje ne bo zastonj!“

Jošt je bil ves ginjen. Solze kvaležnosti se mu vderó po obrazu; zdelo se mu je, da se mu je težak kamen od serca odvalil; prosi tudi Stermca za odpuščanje in ponavlja svoje obljube.

Še tisti dan pelje Stermec Jošta na svoj dom, ukaže svoji ženi dobro večerjo napraviti, kakor oče zgubljenemu sinu, in ga zopet za hlapca vzame.

„Res živa potreba bi bila, da bi se župani in srenjski možje po zgledu Stermcovem takih ubožcov, ki so iz ječe spuščeni, usmilili, in jih ali sami v službo vzeli, ali pa jim pri poštenih ljudéh službe poiskali, ker ravno zato, ker se ljudje tacih v službo vzeti branijo, so oni tako rekoč prisiljeni, si na nepošteno vižo živeža iskati.“ — Ali bi to ne bilo veliko dobro delo usmiljenja?!!

* * *

Že je več let preteklo od te dogodbe, pa Jošt je vestno spolnoval, kar je obljubil. Ne samo ob nedeljah in praznikih, temuč tudi druge dni, da le utegne, je rad dohajal k službi božji in se skerbno ogibal vsaktere slabe tovaršije. Tako je postal lep izgled celi soseski. Da bi ga posnemali!

Ker se je tako spreobernal, so ga zopet vsi pravični ljudje radi imeli in ga spoštovali. Pa zakaj bi ga ne ljubili? „Nad spreobernjenim se še angelji Božji v nebesih veselé!“

Umerl je v visoki starosti, kakor pravi spokornik. Vsi sosesčani so ga z veliko žalostjo spremili do zadnjega počivališča. — Vsak izmed njih si je voščil tako mirno zaspati. — „Smert pravičnega je Bogu draga.“

4.

Stare pesme.

(Vzete iz starega rokopisa.)

I. Sveta Katarina.

Stoji, stoji beli gradič,
 Notri je ta mladi kraljič,
 Hujši je kot pesoglavec :
 Gori, gori hlapci moji
 Kviško po zeleni gori;
 Kar pa bote gor dobili,
 K meni v grad botè dervili.

Druz'ga gori ne dobijo,
 Kot kristjano Katarino,
 Ki ovčice pasla gori,
 V grad peljali so jo doli.

Kaj ti pravim, Katarina!
 Kaj boš raji ti storila,
 Al boš martro raj' terpela,
 Al moža ti me imela?

Jest čem martro raj terpeti,
 Kakor te moža imeti.
 Gori, gori hlapci moji,
 Pojte, kolo naredite,
 Z britvami ga naperijte.

Kaj te prašam, Katarina !
 Kaj boš raji ti storila,
 Al boš martro raj terpela
 Al moža ti me imela?

Jez čem martro raj terpeti,
 Kakor te moža imeti.
 Gori, gori hlapci moji,
 Pojte kolo naredite
 Z britvami ga naperijte.

V tretje so v kolo jo pletli,
 Verhi hribca so jo nesli
 S hribca so jo zatočili,
 Martro to ji naložili.
 Hribov čez devet letela,
 Li še lepši je zapela;
 Dol na ravnem je ostala,
 Martro svojo dokončala.

Srečala jo je Marija.
 Kaj ti pravim, Katarina!
 Pojdi z mano, v nebesa
 Kjer so sveta vsa telesa.
 Lampe boš ti nalivala,
 Duše boš iz vic spravljala.
 O presveta Katarina,
 Ona sveto olja ima.

2. Sveti Izidor.

Sveti Izidor ovčice pasel,
 Lepo žvižgal, lepše pel,
 Let ko tideset minulo,
 On ovčice zapusti,
 Več terpljenja si poskusit,
 Se poda v žolnirski stan.
 On lepo je kralju služil,
 Zraven pa še lepš' Bogu.

Zavolj kralja Benečana,
 On je bil pod zemljo djan;
 Ga na gmajno pokopali,
 Kakor bi razbojnik bil.
 Tri sto let je v grobu ležal,
 To na grobu se godi:
 Zvečer travco pokosili
 Zjutraj je še lepši b'la,
 Še ljudje so se menili
 Tukaj en svetnik leži,
 Še so grobek odkopali,
 Ljub'ga svet'ga Izidorja,
 Notri pa so samo najdli,
 Kaplje tri prisne kervi,
 In en list tako napisan:
 Tu svetnik Izidorjes bil.

3. Lavdon vzame Beligrad.

Lansko leto naša armada
 Dol na Ogerskem leži,
 Al nobeden Bel'ga grada,
 Se podstopit upal ni.

Lavdan sam je serčni, možki,
 Terdno si naprej uzel,
 Da bo Turkom v svoji vojski
 Mesto Beligrad proč vzel.

Dosti polka, vso pripravo
 Hitro skupej spravil je,
 Tje čez Donovo in Savo
 V Turško berž prepeljal se.

Tam šotorje je postavil
 In ukopat se pusti,
 Kader je že vse pripravil,
 Glejte, kaj na zadnje st'ri.

Bašatu in poglavarju,
 Lavdan pošlje v Beligrad,
 Prašal ga in ogovarjal
 Z lepo njemu mesto dat.

Če ga s silo, pravi, vzamem,
 Tam gorje bo vsim takrat,
 Kar li koli živ'ga najdem
 Vse bom pustil pokončat.

Lavdan zdaj odgovor prejme,
 Da se Turk podal ne bo;
 Zdaj pa v Belgrad streljat jame,
 Da je slišat blo strašno.

Turke zdaj so pozdravljali,
 Li s gorecni bombami,
 Dosti hiš so tam požgali,
 Da še moč precenit ni.

Turki pa bander kervavo,
 Z mesta kažejo zato,
 In z enó mertvaško glavo,
 Lavdanu znamnje dajó.

Tak so med sabo sklenili,
 Vsi č'mo biti raj mertvi;
 Zmiraj bomo se branili,
 Dokler kaj bo v nas kervi.

Lavdan zadnjič leto mesto
 Tudi s silo vzet veli,
 Naši so noter jeli vreti,
 Nič nazaj več ne derži.

Turki so se pa poskrili,
 Gre v terdnjavo jih narveč,
 Tiste, ki so se branili,
 Lavdan da vse pod meč.

Od prestrašnega streljanja,
 Vse po tabrih zlo gori,
 Padla je ukup boštajna,
 V tim so Turki obupali.

V tim so se pokorne strili,
 Z Lavdanam pogoj nardé,
 Da prostost so zadobili,
 Kar je možkih in žené.

Kar je njih blaga in dnarjev,
 Smejo vzeti oni sabo,
 Kar pa sliši turškem' carju
 To pa našega zdaj bo.

V tem so Turki odperli vrata
 Naša vojska notri gré,
 Turke spremi naša vahta;
 Dol po vodi do Oržové.

Srečen je naš Lavdan pravi,
 Bog nju vso srečo da,
 Srečen je naš cesar zraven,
 Da njega vojšaka ima.

Ž njima se mi veselimo
 Zdaj in tudi za naprej
 Jezusa zvesto prosimo,
 Da jih žegna še poznej.

5.

Človek, kaj si?

(Zerkalo keršanskim dušam.)

Mnogo se govori „o temperamentih“, t. j. kakšen je človek po svoji naravi, po svoji kervi: nagle jeze, ali hude kervi, len ali otožen? Tudi si še spominjam, kako smo se tega v modroslovji učili. Suhoparno preiskovanje pač ni zanimivo, ker človek večkrat ne vé, kaj in kakó; temveč mi je dopadlo, kar sem v nekem nemškem časniku o tem prav po domače spisanega našel. Vera nas uči, preiskovati in poznati samega sebe, izdreti iz lastnega očesa brano, potem še le iz drugega pezdir; tudi neverški modrijani so bili teh misel. Ljudjé se pač zgovarjajo: ne morem drugače, imam tako in tako kri — móram — in tu mi pride ravno na misel, da je še enkrat neka mamica svojega porednega sina zagovarjala, rekoč: Ne more drugače, je pod vago rojen! — Nar slavníša zmaga je pač: samega sebe premagati; nar večí prid, samega sebe dobro spoznati, z namenom vedno boljše biti. Da k temu kaj pripomore in tako zerkalo pokažem, hočem uno po domače povedati.

Sv. pismo nam bo v tem vodilo. Tu namreč beremo, da je Jezus želel v Jeruzalem iti. Naprej je poslal učence, da pripravijo zanj, kar je treba bilo.

Gredó tedaj in pridejo v neko samaritansko vas, pa jih ne sprejmejo Samaritanci, ker Jezus hoče v Jeruzalem iti. To viditi pravita Jakob in Janez: „Gospod! ali hočeš, da rečeva, da pride ogenj z nebes in jih požgè?“ Jezus pa se k njima oberne, ter jima reče: „Ne vesta, kakšnega duha — (kakšna?) sta. Sin človekov ni prišel duš pogubljat, ampak jih zveličat. (Luk. 9, 52—56.) — Tu vidimo in spoznamo nad Jakobom in Janezom, da sta bila nagla, nagle jeze, ali kakor se sploh pravi: kolerika. Taki ljudje imajo velike prednosti, pa so k mnogim napadom nagnjeni. Ako ti, ki si nagel ali nagle jeze, kaj za dobro spoznaš in se ga primeš, deržal se ga boš z resnobo, s stanovitnostjo in radodarnostjo, da se ti bodo vsi čudili; naj več nevarnosti in nadloge ti bodo kar nič, da, celò življenje si pripravljen dati v naj hujše muke, v smert, da bi le dosegel, kar si sklenil; če si vnet za dobro, za Gospoda svojega Boga, za srečo svojih bratov, svojega bližnjega, te zamore tolika vnema ukončati. Toda gorje mu, če na krivo pot, v zmote, zajde! Kakor ogenj je, ki kamor seže, vse požge; jeza, sovraštvo, maščevanje so njegove napake, takemu človeku pač smemo z Gospodovimi besedami naproti klicati: „Ne veš, ne veste, kakšnega duha ste.“ Kakor je pa Jezus hotel, da bi se Jakop in Janez v tem zatajevala in poboljšala, to hoče tudi od vsakega, ki je nagle jeze.

Zgodilo pa se je, piše sv. Lukež dalje, da je, ko so bili na poti, eden k Njemu rekel (po besedah sv. Matevža je bil nek pismouk): „Jez pojdem za Teboj, kamorkoli si bodi.“ In Jezus mu reče; „Lesice imajo svoje luknje in tiči pod nebom svoje gnjezda! Sin človekov pa nima svoje glave kam položiti.“ (Luk. 9, 57—58).

Uni pismouk je pač morebiti veliko lepega od Jezusa slišal, ga je morebiti tudi sam slušal učiti in vidil čudeže delati, Jezusova ljubeznjivost in krotkost mu je dopadla, da je hitro sklenil: „Pojdem za njim, kamorkoli.“ Toda narberže so ga ostrašile Jezusove besede: „Sin človekov nima toliko, kamor bi svojo glavo položil.“ Revščino in nadloge, križe in težave ž njim deliti, tega ni mogel, tega mu ne pripusti njegova kri, in sklep, za Jezusom iti, je ravno tako hitro po vodi splaval, kakor hitro je bil storjen. Glej, to je človek hude kervi ali sangvinikar. Tak človek se hitro poprime dela, in če ni zadržkov, bo kmali doveršil, kar je sklenil; če ni kamnja na poti, se kar nič spodtikal ne bo, hitro bo tekkel. Ima tudi dobro mehko serce, odperto za vse dobro; veseli se z veselimi, joka z žalostnimi, ima usmiljenje z nesrečnimi, in stori kolikor je mogoče, da bi veselje napravil, da bi žalostnim solze obrisal in nadloge odpravil. Človek nagle jeze je siloviten, silen, ta pa s hudo kervjo je ljubeznjiv. Strašno je pa tudi, če tak človek v zmote zaide! Njegova največa napaka je lahkomiselnost, ki ga v greh zapelja, da ga stori, pa spet hitro obžaluje; na zadnje vender postane suženj greha, on streže mesenemu poželjenju, nečistosti, in odtod pride potem, da bo tak sčasoma mlačen, da pozabi svojih dolžnost in Boga — živi sicer, pa je na duši mertev.

Potem, pravi evangelist, reče Zveličar nekemu drugemu: „Hodi za menoj!“ Ta pa odgovori: Gospod! pusti me, da grem še pred svojega očeta pokopat.“ Jezus pa mu reče: „Pusti mertvim mertve pokopavati; ti pa pojdi in oznanuj kraljestvo božje.“ (L. 9. 59—60.) Ko bi bil zares temu človeku oče umerl, gotovo bi mu bil Jezus dovolil ga pokopat iti, za ene ure bi pač ne bilo toliko. Toda on je ostati hotel toliko časa pri svojem očetu, ki je bil, kakor cerkveni očaki

menijo, neverniki, da bi ga bil pokopal, potem še le bi evangeli sprejel, in služabnik božji postal. Zatoraj mu je rekel Jezus: „Pusti mertvim mertve pokopavati.“ Tukaj imamo lenega ali flegmatičnega (počasnega) človeka. Pa tudi ta ima svojo dobro plat. On ima tisto za djansko življenje tolikanj potrebno pokojnost, ki je nima ne tisti nagle jeze, ne uni hude kervi. On gre pri svojem delu, ki ga je začel, korak za korakom, počasi naprej, in se nikdar ne prehití, kakor una dva večkrat, ki v naglosti pokončata, kar ta s svojim pokojnim delom in vedenjem lahko doseže.

Tak človek je tedaj čudno res za djansko življenje naj bolj sposoben. Če pa svoj talent zakoplje, je perva in velika njegova napaka: lenoba, on ni merzel, ne topel, vse mu je eno, naj bo, kakor hoče; zanj veljajo besede sv. pisma, ki pravi: kakor se duri v svojih podbojih težko majejo, tako se meče leni semtertje po postelji; svojo roko deva (utikuje) za srajco, in jo potem komej k ustom spravi.“ (Preg. 26. 14, 15.) Njegova lenoba mu skerbi napravljaja, kako bo zanaprej živel, in zatoraj postane potem skop, terdoserčen, na pol mertev.

Spet drugi pravi: „Jez pojdem za teboj, Gospod! samo dovoli mi, da grem in se poslovim pri tistih, ki so v moji hiši.“ Jezus mu reče: „Kdor roko na plug položi pa nazaj gleda, ni pripraven za kraljestvo božje.“ (Luk. 9. 61—62.) Ta človek je bil pripravljen za Kristusom hoditi, vendar je bil še preveč na ta svet in njegove veselice navezan, kar naenkrat na vrat na nos, se ni mogel od njih odtergati, hotel se je še pri njih posloviti, in raji še pri ločitvi solze liti, kakor jih brez ločitve, brez slovesa zatreti. Lej! tak je otožen ali melanholički človek. Otožni ima tudi take misli od neke popolnosti v sebi, ki jih nima noben drug na svetu.

Blagor mu, če jih v Bogu vidi. On je sicer potem, kakor pravi sv. Avguštín, nepokojen, dokler v Bogu ne počiva; toda on se oklene Boga, kolikor more z najgorečnišo ljubeznijo, katero njegovo dobro serce premore; on se čisto Bogú daruje, on dela vse za Boga in je pripravljen tudi za Boga terpeti; nič ga ne more ločiti od Boga, ki se mu je posvetil. Tak človek je serčen. Gorje mu pa, če otožni na krive poti zaide, če ne ljubi Boga, ampak kaj družega; ne bo se čutil mirnega: žalost, ljubosumnost, nevošljivost, maščevanje, obup in norčavost bodo njegov delež. —

Iz tega se lahko spozna, da ima vsak človek, bodi si nagle jeze ali hude kervi, len ali otožen, kolikor toliko dobrega, pa tudi slabega na svoji strani. Jezus nam je zapovedal, da moramo to zatirati. Zato hočem vsacemu v izgled aposteljna postaviti; kar so oni storili, zamoremo z božjo pomočjo tudi mi.

Da je bil sv. Janez nagle jeze, smo zgorej brali. On in njegov brat sta htela ogenj z neba poklicati nad tiste, ki jih niso sprejeti hotli. Zato jih imenuje Gospod sam gromova sina (M. 3. 17.) En drugikrat reče Janez Jezusu: „Učenik! vidili smo enega, ki je v tvojem imenu hudiče izganjal, pa vendar ne hodi za teboj; zato smo mu to prepovedali. (Mrk. 9. 57.) Njegova vnema, njegova gorečnost do Jezusa je bila tega vzrok. Jernej in Evzebi pripovedujeta od sv. Janeza, da se je enkrat kopat iti hotel; zvedivši pa, da je ravno tam nevernik Cerint, pravi: „Pojdimo, bratje! proč, da se kopelj, v katero je šel Cerint, sovražnik resnice, na nas ne podere.“ Ogenj goreče ljubezni kažejo te besede. In vendar je bil sv. Janez tako krotek, tako pohleven in tako deleč od jeze, da si ga je Jezus za svojega ljubljenca izvolil, da mu je izročil svojo mater in da nam je sploh izgled krotkosti in mirnosti. Pravilo njegovo je bilo: „Kdor ne ljubi, ostane v smerti

mertev. (I. Jan. 3. 14.) Prizadeval si je, kakor učenik njegov iskati, kar je bilo zgubljenega. Njegova zadnja pridiga je bila: Otročiči! ljubite se med seboj; kdor to stori, dosti stori. — Glej nanj, na sv. Janeza, ti, ki si nagle jeze! Nasledovaj ga! —

Sv. Peter je bil, ko ga je Gospod poklical, hude kervi. On je to dobro vedil, pa ga je vendar izvolil za pastirja svoje čede; poznal je ta slabi terst, pa ga je vendar potem imenoval „Peter“ t. j. moža nepremakljivega, kakor skalo, in je tudi nanj svojo cerkev postavil. (Jan. 1. 42; Mat. 16. 18.) Pa čeravno je bil Peter že tri leta učenec Gospodov, vendar še ni slekel svojih napak. „Gospod! ne bom te zatajil, in če bi tudi mogel s tabo umreti, (Mrk. 14. 31.) pravi on, pa čez nekaj časa se že zboji dekle, začne se rotiti in pridušati: „Jaz ne poznam tega človeka, od kterega govorite (Mrk. 14, 69—71.) Pa dosti je, da ga Gospod samo milo pogleda, in že toči grenke solze. (Luk. 22. 61—62.) In ta Peter je postal vidni glavar Jezusove Cerkve na zemlji in stoji terdno kakor skala proti vsim napadom. Z ljubeznijo je pokrotil svojo hudo kri, z gorečo ljubeznijo do Boga, kteremu je svoje serce, svojo dušo in vse svoje moči posvetil. Zatoraj tudi pravi: „Posvetite svoje duše z ljubeznjivo pokornostjo, z bratovsko ljubeznijo, in ljubite se med seboj priserčno iz čistega serca (I. Peter. 1. 22.) Glej, o človek hude kervi! tvoj izgled, pojdi in stori tako.“

Tudi lenega (počasnega) najdemo med aposteljni: sv. Tomaž je. Tomaž je počasi spoznoval in veroval, kar so preroki od Jezusa prerokovali. Ko je Jezus v Judejo iti hotel in tudi učencom napovedal, da bo terpel in umerl, takrat pravi Tomaž: „Pojdimo tudi mi tje, da ž Njim umerjemo.“ (Jan. 11. 16.) Morebiti si je mislil: Zdaj je tako vse pri kraji, če bo umerl, nič nam ne more več pomagati; kaj nam dru-

zega ostane, kakor ž njim umreti? In on, ki ni hotel pred verjeti, da je položil svojo roko v njegovo desno stran; ki mu ni bilo dosti, samo viditi, še potipati je hotel (Jan. 20. 25.) ali je res — on je šel med vsimi nar dalje sv. evangeli oznanovat, celo v daljno Judejo je prišel. To je tista djanska sposobnost tacih lenih, počasnih ljudi, če se s celim sercom Bogu darujejo, če so od ljubezni božje vneti. — Glej, o leni in počasni človek! svoj izgled: sv. Tomaž ti ga daje, in, kakor on, služi tudi ti Bogu!

Sv. Pavel nam je izgled otožnega človeka. Da resnico zve in spozna, se gre h Gamalielu učit, sam pravi: Jud sem, rojen v Tarsu v Cilicii, v tem mestu pa od Gamaliela izrejen in v pravi postavi očetov naših podučen. Jez sam sem se poganjal za postavo, kakor se še vi dans. To vero sem do smerti preganjal, možé in žené vklepal in v ječe zapéral. (Ap. dj. 22. 3. 4.) Ko ga pa Gospod na poti proti Damašku pokliče, in ko on to, kar je tako zvesto iskal; v Jezusovi veri najde, posveti nji vse svoje moči, dela in terpi, iz priserčne ljubezni do Jezusa. „Kdo bi nas zamogel ločiti od ljubezni Kristusove?“ kliče on (Ron. 8. 35.) Nasproti pa unemu otožnemu, kateremu je Jezus djal: „Kdor roko na plug položi, ni pripraven za kraljestvo božje“ — pravi sv. Pavl sam od sebe: „Pozabim, kar je za menoj, in se stegam le po tem, kar je pred mano; tečem pa naproti postavljenemu cilju, zmagovavni plači nebeškega poklica v Kristusu Jezusu (F. 3. 13—14.) Nad tem se razgleduj, otožni človek, njega nasledovaj!

Spisal sem ta ogledalni list, o bravec! tebi v korist; ti pa beri in premišljuj ter obračaj v svoj prid. Bojui se s svojo naravo, premaguj jo, bojui se zoper meso in kri!

B.

6.

Otožne misli po mladostnih letih.

Blage leta, kjè ste vi?
 Ko na trati smo igrali,
 Brez skerbi okrog skakljali,
 Blage leta, kje ste vi?
 Oh, nič več nazaj vas ni!

Blage leta, kje ste vi?
 Ko poznali nismo sile,
 Varvani od matere mile,
 Blage leta, kje ste vi?
 Oh, nič več nazaj vas ni?

Blage leta, kje ste vi?
 Ko nam vsak bil brat, sestrica,
 Tuja vsaka nam krivica
 Blage leta, kje ste vi?
 Oh, nič več nazaj vas ni!

Blage leta, kje ste vi?
 Ko je krila radost lica,
 Ino ptujka b'la — solzica,
 Blage leta, kje ste vi?
 Oh, nič več nazaj vas ni!

Blage leta, kje ste vi?
 Ko vez bratovska nevela
 Vsak dan nas v novó objela,
 Blage leta, kje ste vi?
 Oh, nič več nazaj vas ni!

Blage leta, kje ste vi?
 Ko serce nedolžno, milo,
 In oko ko biser bilo,
 Blage leta, kje ste vi?
 Oh, nič več nazaj vas ni!

Blage leta, kje ste vi?
 Ko čez lica razlivala
 Rujna zarja, gor kralj'vala,
 Blage leta, kje ste vi?
 Oh, nič več nazaj vas ni!

Blage leta, kje ste vi?
 Ko me oče, mati mila,
 Vsega lep'ga sta učila;
 Blage leta, kje ste vi?
 Oh, nič več nazaj vas ni!

Blage leta, kje ste vi?
 Oh! zastonj po vas zdihujem,
 V prazni zrak roke stegujem!
 Blage leta, kje ste vi?
 Oh, nič več nazaj vas ni!
 J. Levičnik.

7.

Pomanjkanja in prednosti — vbožnost in bogastvo človeka.

Človek je, tako rekoč, najbolj siromašna in zra-
 ven vendar pa tudi s pomočki za svojo korist in za
 svoje blagostanje najbolj oskerbljena med vsimi dru-

gimi živečimi stvarmi na svetu. V dokaz resnice tega nam bo dovolj služilo že samo premišljevanje, kaj je človek kot novorojen otrok, in pa še dolgo časa potlej, in kaj postane kot odraščanec s pravo rabo svojih dušnih in telesnih moči, ali kaj da bi saj lahko vtegnil postati, ko bi tiste svoje moči primerno razvijal in se jih koristil za dosežek namere, za katero ga je Bog ustvaril. Kakšen je razloček, na primer med otrokom in mlado zverjo, precej ko pride na svet! Nag, slab, skerčljiv pred najmanjšim vetričem, hlepeč za hrano, in pa celoma nezmožen pribavljati si kakšno si bodi reč za svojo potrebo, je novorojen otrok prava podobščina bednosti in nemoči; in to nikakor ne terpi malo, ampak precej dolgo časa, — med tem ko po navadi vsaka mlada zver je koj po svojem rojstvu preskerbljena z vsimi telesnimi močmi, in sploh z vsimi primernimi in zadostnimi lastnostmi, da si lahko nahaja vsega, kar ji služi za ohrambo.

Zver ima precej svoj zakotek, svojo podzemno ali pa kako drugo klet in svoje zavetje; ona ima svojo naravno obleko primerno svojemu stanju, in ima tudi svoj naravni nagib ali samosebno spodbado, ki jo vodi, da si išče, česar potrebuje.

Ali koliko vaje, koliko skerbí in prizadetja je treba, da se jame razvijati in pa poganjati v mladem človeku ležeči kal mnogostranske delavnosti, iz katerega ima v prihodnost izvirati toliko dobrega zanj in za druge — njegove bližnje? Koliko trudov, koliko neprilik, muk, tegot, neprijetnosti in nadlog mora človek večkrat prenesti za pribavljenje kake vgodnosti ali kaj drugega v polajšanje svojega življenja?

Nu, pri vsem tem pa nobena zver nam ne sme ali nam ne more za to biti zavidljiva, ker omenjena osoda ali sreča njena se nam le pozdeva kot znamenje neke više prednosti, v resnici pa nikakor ni.

Premilostljivi stvarnik je pač podelil človeku dve neizmerno važne, neizmerno velike, — neprecenljive darili, ki jih nobena zver nima, to je: um in beseda. Koliko zamore človek s timi dvema darili! Um! to je, tista dušna moč, ki človeka uči misliti in delati le to, kar je pravo in dobro, in zapuščati pa vse to, kar je napčno, hudobno in zaveržljivo, — mu kaže mnogo pravih in primernih pripomočkov za ustanovljenje svoje sreče in sploh za dosego dobrih, hvalevrednih in koristnih namér za-se in za druge.

Kar se pa tiče besede, ona je človeku pripomoček, redno objavljati na glas svoje misli, svoje občutke, svoje želje in svoje sklepe ostalim udom družbe, v kateri živi, in tako prispevati h podpiranju vzajemnega napredka in blagostanju te družbe. — Vemo pa nasproti, da nobena zver si ni še dosihmal na kakšen si bodi način spremenila in poboljšala stanja, katero ji je narava enkrat odločila, — ona ravná in živí vedno le po zapovedi in po vodstvu svojega prvotnega nagiba.

Nu gorjé pa vendar človeku, ki mu nič ni mar zato, da bi se dobro posluževal moči, ktere mu je Bog dal za njegovo vsestransko blagostanje; ki mu tedaj nič ni mar za modrostno svetovanje svojega uma: on takrat ne samo ne koristi ne sebi ne drugim, ampak si timveč odpira pot k svoji nezadovoljnosti, k svojemu nepokoju, k svoji obupnosti in svoji prepasti! Naj si to prav k sercu vzame vsak človek, zlasti še mladih lét, in naj si tedaj resnobno in na vso moč prizadeva, da si v mladosti nabira potrebnih in primernih znanost kot vernih spremljavk in pomočnic povsod in čez ves čas svojega živobitja na zemlji. Toda bo gotovo tudi on lahko v enaki priložnosti odgovarjal, kakor je nekđaj Simonid, slavni starogerški pesnik, odgovoril na vprašanje nekih ljudi, zakaj si tudi on nič ne prizadeva (kakor oni), kaj svojega blaga rešiti iz

broda, na katerem se je enkrat kot popotnik ž njimi peljal po morji, in ki je bil pa v strašni nevihti pognan na neko nevarno skalo in se je bil tam ves razkeršil. Kaj je nek na to odgovoril? „Jaz že nesem sabo vse, kar je mojega“ (namreč to, kar je umel in kar mu ni mogla vzeti nobena nevihta in noben brodolom!), — to je odgovoril. —

J. G. Verdelski.

8.

Pomlad, podoba mladosti.

Na pomlad se natora k novemu življenju prebudi: njene moči se ponovijo; lepoto, veselje in delavnost nahajamo po gorah, v dolinah, v leséh in po ravnéh, celo prirodo obvzemlje in prešinja radostno gibanje; živa moč, vroče veselje. Vse se giblje v dragi edinstvi in skladnosti, neprestopaje mej natornih.

Človek, rojen v življenje, postane člen tega svetá, in njegova hoja naznanja veselje, živost in radost. Dnevi njegove mladosti so podobni dnevom pomladanskim. Telesne in dušne moči razvijajo se pri njem z vidno hitrostjo, radost ga vodi v posteljo, radost zopet ž njim iz postelje ustaja. Pomlad je najbolji, naj godnejši čas za setev in saditev, kajti od tega opravila visi cela prihodnja željno pričakovana žetev léta in jeseni. Zbirati in spravljati more samo ta v jeseni, kdor je spomladi dobro seme sejal in sadil. Kdor zgreši pri totem delu pravega časa, ne more nikakor bogate žetve pričakovati. Kako popolnoma je mladost času pomladnemu podobna! Ona je edini čas dušne

setve, v mladih letih se navzemi je duh naj raje, naj lažje, naj bolje — pravih, natančnih zapopadkov, učenosti, dobrih нравov (dobrega vedenja). Polni različne radosti tekó dnevi njegovega življenja. To da ta pomladni čas ne terpi večno. Naglo minejo njegove naj blažje ure, in preden se tega zavemo, ko nam to še na misli ni, se umakne spomlad sparnemu letu; čversta zelenina zmirom bolj omedluje; mnogotere cvetke izgubé svoje krasno oblačilo, pesmi slavčikove potihnejo; spárica nas jame nadlegovati, in marsiktera rastlina, ki se ni dosti na njo gledalo, vene vidno ali pa čisto usahne. Jeli je to z mladostjo drugači? — Nič ne mine tako hitro kakor veseli kratek — čas mladih let v človeškem življenju. Na tisoče si snuje upanj goreči mladeneč! Ali vse najdejo v kratkem času svoj konec. Na tisoče kot rože krasnih podob se mu stavlja pred dušo, ali naglo ginejo kakor senca; visoke misli mu napolnujejo persi; ali življenje, kakoršno je, s brezštevilnimi svojimi premembami, ah! hitro jih v pozabljenje spravlja. S sto in sto jardi previden in oskerbljen se spusti na nevarno morje življenja; ali hitro, ah hitro! zviya enega z drugim, vesel, da se je na enem, komaj otetem čolniču vernil v varno pristanišče. Pride tudi človeku gorko leto. Sparni žarki velikih skerbi in mnogih nadlog — sušé in uničujejo pogosto vidno čverste sile telesne, smehljanje se premeni v resnost in skerbno, vesele in nedolžne igre v težavno delo. Voljno se podverže dober človek temu redu in postavi natore, pričakovaje poln zaupanja v vsakej starosti radostnih in prijetnih ur. Blagor mu, kdor v pomladi svojega življenja, kakor marsiktera zanemarjena bilina (rastlina), ni zvehnil in vsahnil. Ah kako žalosten je to pogled, v mladenču zgerbanega in iznemoglega starca viditi!

Pomlad hitro mine; to-da kadar se kolo letnih časov oberne, in zima, ki vse stvari v njej počivajo,

preteče, pa nastopi spet v novi podobi prijazna pomlad; mi jo ko novo ljubljeno prijateljico pozdravljamo, ki k nam spet z novo milino, z novo radostjo prihaja.

Tudi mi vsi bomo ravno tako spali in počivali; ali smeja se tudi nam upanje, da se hitro poverne pomlad polna veselja, ki bo na veke naš del.

Posl. Ž.

9.

Kar bodi za domače potrebe.

Gospodarske drobline.

(Močvirnen zid posušiti.) Imaš močvirne stene v izbi, daj star omet (malto) vsega do kamnja ostergati. Ostergano steno daj z novo, ktera je iz 2 delov stolčnega mavca (gipsa), iz 1 dela suhega peska in iz 1 dela apna napravljena, tri palce na debelo ometati. Ometano steno pusti dobro osušiti in osušeno z gostim apnom pobeliti. Imel boš po takem ravnanji tako steno, ktera nikdar več ne bo močila.

(Smokve, dober namestnik cikorije.) Kupi si suhih smokev, (ali če ti doma rastejo kakor p. v Ipavi) posuši jih lepo na solncu; posušene razreži na drobne koščike in jih deni v ponvi k ognju požigat kakor kavo. Med požiganjem jih vedno mešaj. Ko so po verhu černi postali (pa ne sožgali), jih ohladi in ohlajene zmelji. Kava, ki je iz polovice take cikorije napravljena, je kaj zdrava za bolne osebe, pa tudi lepa in okusna, da je za vsako gosposko mizo.

Družbin oglasnik.

1. Imenik dosmertnih družnikov.

Do 1. julja t. l. so dalje stopili v družbo sv. Mohora kot dosmertni uđje sledeči gospodi:

77. Ralh Franc, provizor v Št. Janžu, in je plačal v matico	15 gld.—kr.
78. Moze tič Miha, mlinar v Mernem, in je plačal v matico	15 " — "
79. Pavletič Andrej, vodja gluhone-mih v Gorici, in je plačal v matico	15 " — "
80. Juh Katarina, služabnica v Placuti, in je plačala v matico polovični znesek	7 " 50 "
81. Dragotin Ripšl, regim. kaplan na Laškem, in je plačal v matico	15 " — "
82. Stupica Lorenc, farni vikar v Godoviču, in je plačal v matico	15 " — "
83. Remic Franc, kaplan v Terstu, in je plačal v matico	15 " — "
Vsega vkup	97 gld.50 kr.

Popolni, po čast. dekanijah napravljen imenik vsih častitih družnikov in družnic prinese „Koledarček družbe sv. Mohora.“

2. Družbini podporniki.

V družbino matico so darovali:

G. Hajšek A., kaplan v Kozjem	1 gld.—kr.
„ Blažič Fr., kaplan v Lindaru	— " 70 "
„ Šuša A., dekan na Laškem	1 " 18 "
„ Arzenšek M., kaplan na Laškem	— " 70 "

G. Kertna M., kaplan na Laškem	—gld. 70 kr.
„ Dr. Kočevar v Celju	— „ 70 „
„ Kranjc Fr., vikar v Ptuji	2 „ — „
„ Meško J., vodja v Ptuji	2 „ — „
„ Ferik M., duhoven	1 „ — „
„ Lešnik J., fajm. pri sv. Marksu	2 „ — „
„ Skarbina J., fajm. na Domačalem	1 „ — „
Za neplačane rokopise	6 „ 50 „
G. Mozetič M., mlinar v Mernem	5 „ — „
„ Starè J., za družtvine knjige, plačal	4 „ — „
„ Pavletič A., vodja gluhtonemih v Gorici	2 „ 50 „
Vsega vkup	30 gld. 98 kr.

Družbina matica se je toraj, kakor je viditi iz pričujočih razkazov, sopot pomnožila za 128 gld. 48 kr. a. v.

K temu znesku v gotovih denarjih gre prišteti še 12 gld. 80 kr. iz razkazka v 3. zvezku „slov. Večernic“.

Za ta gotovi denar (t. j. 141 gld. 28 kr. a. v.) se je spet nakupila ena državna obligacija po 100 gld. s 5 odstotki; 63 gld. 28 kr. se pa še hrani za dalje nakupovanje.

3. Družbino naznanilo.

Družbin odbor daje vsim čast. bravcom na znanje, da se môre še zmiraj ne samo za tekoče, ampak tudi za minulo leto 1860 pod znanimi pogoji v družbo sv. Mohora stopiti.

„Koledarček družbe sv. Mohora“ pride mesca novembra t. l. z imenikom na svitlo. Vsi čast. pisatelji, ki so mu kake sestavke namenili, naj jih blagovolijo vsaj do 1. oktobra t. l. poslati.

Družbin odbor.

KAZALO.

	Stran
1. Cipsarjeva družina	3
2. Nezasovoljnik	41
3. Jošt	44
4. Stare pesmi	59
5. Človek, kaj si?	64
6. Otožne misli po mladostnih letih	71
7. Pomanjkanje in prednosti — vbožnost in bogastvo človeka	72
8. Pomlad, podoba mladosti	75
9. Kar bodi za domače potrebe	77
Družbin oglasnik	78

